

Dimenzije privrženosti i ghosting u romantičnim odnosima mladih

Sastić, Patricia

Master's thesis / Diplomski rad

2024

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Faculty of Law / Sveučilište u Zagrebu, Pravni fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:199:255380>

Rights / Prava: [In copyright / Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2025-03-06**

Repository / Repozitorij:

[Repository Faculty of Law University of Zagreb](#)

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
PRAVNI FAKULTET
STUDIJSKI CENTAR SOCIJALNOG RADA

Patricia Sastić

**DIMENZIJE PRIVRŽENOSTI I *GHOSTING* U ROMANTIČNIM
ODNOSIMA MLADIH**

DIPLOMSKI RAD

Zagreb, 2024.

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
PRAVNI FAKULTET
STUDIJSKI CENTAR SOCIJALNOG RADA
DIPLOMSKI STUDIJ SOCIJALNOG RADA

Patricia Sastić

**DIMENZIJE PRIVRŽENOSTI I *GHOSTING* U ROMANTIČNIM
ODNOSIMA MLADIH**

DIPLOMSKI RAD

Mentorica: dr.sc. Ines Rezo Bagarić

Zagreb, 2024.

Sadržaj

1. Uvod	1
1.1. Teorija privrženosti.....	2
1.2. Stilovi privrženosti	4
1.3. Stilovi i dimenzije privrženosti u romantičnim odnosima	6
1.4. Ghosting.....	9
1.5. Emocionalne posljedice ghostinga kao načina prekida veze	11
2. Cilj, problemi i hipoteze istraživanja	13
3. Metoda	14
3.1. Uzorak.....	14
3.2. Postupak.....	15
3.3. Mjerni instrument.....	16
3.3.1. Sociodemografska obilježja sudionika	16
3.3.2. Modificirani Brennanov inventar iskustava u bliskim vezama (Kamenov i Jelić, 2003.)	16
3.3.3 Ghosting Questionnaire (Jahrami i sur., 2024.)	18
3.4. Obrada podataka	19
4. Rezultati	19
4.1. Deskriptivna statistika korištenih skala	19
5. Rasprava	24
5.1. Ograničenja i preporuke za buduća istraživanja.....	26
5.2. Praktične implikacije rezultata	29
6. Zaključak	32
Popis slika	33
Popis tablica	33
Literatura	33

Dimenzije privrženosti i ghosting u romantičnim odnosima mladih

Sažetak:

U današnje vrijeme mnogi mladi koriste tehnologiju kao način započinjanja romantičnog odnosa, kao i za prekidanje odnosa. Jedan od novih trendova u romantičnim odnosima mladih je ghosting. Termin ghosting označava jednostrani prekid komunikacije putem tehnoloških medija. Mnogi mladi sve češće koriste ghosting kao strategiju prekida romantičnog odnosa. Sukladno tome, cilj ovog rada bio je ispitati koliko su mladi upoznati s ghostingom, kako dimenzije privrženosti utječu na iniciranje i doživljavanje ghostinga te postoje li rodne razlike u iskustvima ghostinga i njegovim potencijalnim emocionalnim posljedicama za pojedinca. Ciljana skupina su mladi između 18 i 29 godina. U istraživanju je sudjelovalo 242 sudionika. Rezultati su pokazali kako postoji pozitivna povezanost između dimenzija privrženosti i iniciranja i doživljavanja ghostinga. te kako postoje rodne razlike u iskustvima ghostinga i emocionalnim posljedicama prekida veze ghostingom .

Ključne riječi: ghosting, privrženost, anksioznost, izbjegavanje, romantični odnosi

Attachment dimensions and ghosting in romantic relationships among young people

Abstract:

Nowadays, many young people use technology as a means to start and end romantic relationships. One of the new trends among young people in romantic relationships is ghosting. The term ghosting refers to the unilateral cessation of communication via technological media. Many young people increasingly use ghosting as a strategy to end romantic relationships. Accordingly, the aim of this study was to examine how familiar young people are with ghosting, how attachment dimensions affect the initiation and experience of ghosting, and whether there are gender differences in ghosting experiences and its potential emotional consequences for individuals. The target group consisted of individuals aged 18 to 29. The study included 242 participants. The results indicated a positive relationship between attachment dimensions and the initiation and experience of ghosting, as well as gender differences in ghosting experiences and the emotional consequences of ghosting.

Keywords: ghosting, attachment, anxiety, avoidance, romantic relationships

Izjava o izvornosti

Ja, Patricia Sastić pod punom moralnom, materijalnom i kaznenom odgovornošću, izjavljujem da sam isključiva autorica diplomskog rada te da u radu nisu na nedozvoljeni način (bez pravilnog citiranja) korišteni dijelovi tuđih radova te da se prilikom izrade rada nisam koristila drugim izvorima do onih navedenih u radu.

Ime i prezime: Patricia Sastić

Datum: 09.09.2024.

1. Uvod

Privrženost se definira kao „trajna psihološka povezanost između dvije ili više osoba“ (Delaney, 1998.; prema Ajduković i sur., 2006.). Privrženost se može odnositi i na odnos djeteta s ocem, djedom, bakom, a kasnije i na odnos s prijateljima te partnerima s kojima postoji emocionalna veza (Kamenov i Jelić, 2003.) Iskustvo koje dijete stječe u primarnom odnosu sa svojim skrbnikom utječe na daljnje funkcioniranje i normalan razvoj pojedinca (Ajduković i sur., 2006). Tijekom 50-ih godina John Bowlby razvio je teoriju privrženosti koja počiva upravo na tezi kako su kvaliteta odnosa i brige u ranoj djetetovoj dobi temelj njegova funkcioniranja i razvijanja privrženog ponašanja (Bowlby, 1969.). Od pojavljivanja Bowlbyjeve teorije privrženosti, razvijala se i klasifikacija stilova privrženost (Ajduković i sur., 2006.) Najznačajnija je ona Mary Ainsworth po kojoj se razlikuju tri tipa privrženosti: sigurni, anksiozni/ambivalenti i izbjegavajući (Shi, 2003.). Hazan i Shaver (1987) razvili su klasifikaciju stilova privrženosti u romantičnim odnosima sukladno onoj Mary Ainsworth. Osobe sa sigurnim stilom se osjećaju ugodno u intimnim odnosima te vjeruju svome partneru i ne boje se da će ih napustiti. Osobe s anksiozno-ambivalentnim stilom žele više intimnosti, ali se boje da će ih partner napustiti i manje mu vjeruju. Naposljetku, osobe s odbijajućim stilom imaju tendencije izbjegavati bliskost i nepovjerljivi su prema svome partneru (Hazan i Shaver, 1987.) Bartholomew i Horowitz (1991) pak smatraju da postoje dva tipa izbjegavajuće privrženosti definirane dvjema dimenzijama: anksioznost i izbjegavanje (Schachner i Shaver, 2004.). Kod jedne prepoznajemo obrambeni mehanizam odbijanja te se naziva odbijajuća, dok kod drugih vidimo strah od anticipiranog odbijanja koja se naziva plašljiva privrženost (Kamenov i Jelić, 2003.). U početku se teorija privrženosti odnosila samo na odnos djeteta i skrbnika, no od 90-ih godina se počinje primjenjivati i na adolescente, odnosno mlade (Ručević i Mihalj, 2013.) Prema Bowlbyju (1982) privrženost je sustav koji funkcionira „od kolijevke pa do groba“. Iako su primarni skrbnici trajna figura privrženosti kod pojedinaca, s vremenom primarna figura privrženosti postaje romantični partner (Shaver i Mikulincer, 2002.). Obrasci ponašanja koje je dijete stvorilo u interakciji s primarnim skrbnikom determiniraju očekivanja i percepciju o interpersonalnim odnosima u romantičnoj vezi (Krapić i Daraboš, 2024.). Upravo u ranoj odrasloj dobi, u periodu od 18. do 29. godine osobe svoj fokus usmjeravaju na intimne i romantične odnose koje će potencijalno izrasti u dugotrajne partnerske veze (Erikson, 1959.).

Međutim, dolaskom velikog tehnološkog napretka i razvoja društvenih mreža, dolazi i do transformacije romantičnih odnosa (Zorić, 2022.). Transformacija romantičnih odnosa i novi trendovi dolaze u svim stadijima veze, od upoznavanja i uspostave romantičnog odnosa pa sve do prekida (Zorić, 2022.). Jedan od sve češćih načina prekida veze je upravo *ghosting* koji se pojavio u prvim redovima načina prekidanja s partnerom, a oponaša strategije povlačenja ili izbjegavanja, no razlikuje se primjenom tehnoloških medija (Punyanut-Carter i Wrench, 2017.). *Ghosting* se definira kao "jednostrani prekid komunikacije (privremeno ili trajno) u nastojanju da se uskrati pristup pojedincu koji potiču prekid veze (iznenada ili postupno) koji se obično provodi putem jednog ili više tehnoloških medija (LeFebvre, 2017.).

Budući da su istraživanja pokazala da privrženost utječe na romantične odnose, od očekivanja u vezi i odabira partnera (Antinčević i sur., 2018.), sve do načina rješavanja sukoba u romantičnim odnosima pa samim time i načinom prekida veze (Lin Shi, 2003.), cilj ovog rada je prikazati kako su povezane dimenzije privrženosti u romantičnim odnosima i *ghosting* kao nova strategija prekida romantičnih odnosa.

1.1. Teorija privrženosti

John Bowlby je krajem 50-ih razvio jednu od najznačajnijih teorija privrženosti (Ajduković i sur., 2006.). Prema Bowlbyjevoj teoriji privrženosti, kod djece se razvijaju stilovi privrženosti koji ovise o tome na koji način se njihovi primarni skrbnici odnose prema njima (Krapić i Daraboš, 2024.), točnije kakva je kvaliteta skrbi i brige o djetetu (Bowlby, 1969.). Djeca se rađaju s grupom ponašanja – ponašanja privrženosti koja su evolucijski razvijena kako bi osigurala djeci blizinu osoba koje im pružaju podršku, odnosno blizinu tzv. figura privrženosti (Shaver i Mikulincer, 2002.). Bowlby je ova ponašanja razvrstao u pet glavnih: smijanje, plakanje, praćenje, prijanjanje i sisanje (Bowlby, 1969; prema Shi, 2003.). Svrha ovih ponašanja je privući pažnju figure privrženosti kako bi odgovorili na signale djeteta u obliku dodira, ljuljanja, pridržavanja (Ajduković i sur., 2007.). Također, razlikujemo i averzivna ponašanja kojima dijete šalje signale da se interakcija prekine (Cassidy, 2008.). Djetetovo ponašanje traženja blizine organizirano je adaptivnim sustavom ponašanja (sustav ponašanja privrženosti), koji se pojavio tijekom evolucije jer je povećao vjerojatnost preživljavanja i reprodukcije kod vrste čiji se potomci rađaju s vrlo nezrelim sposobnostima da nabave hranu, kreću se okolinom ili se brane (od predatora, stresora i

drugih opasnosti). Pretpostavlja se da ovaj sustav upravlja izborom, aktivacijom i prekidom ponašanja traženja blizine s ciljem postizanja zaštite i podrške od značajnih drugih u vrijeme potrebe (Shaver i Mikulincer, 2002.). Iako novorođenčad isprva usmjeravaju signale koji potiču blizinu prilično neselektivno prema svim skrbnicima, ta ponašanja postaju sve više usmjerena na one primarne figure privrženosti koje odgovaraju na djetetov plač i koje uključuju dijete u socijalnu interakciju (Schaffer i Emerson, 1964.). Kada se uspostavi privrženost, dojenčad koja se može kretati koristi figuru privrženosti kao sigurno uporište za istraživanje okoline i kao sigurno utočište kojem se vraća po utjehu (Ainsworth, 1978.).

Iako je prvotno bila namijenjena za razumijevanje i liječenje psihopatologije, teorija privrženosti nudi najjasniji opis razvoja normativnih odnosa i individualnih razlika. Ključni koncept teorije privrženosti je da ljudi, temeljem ranih iskustava privrženosti, razvijaju unutarnje radne modele sebe i važnih drugih (Bowlby, 1973.). Unutarnji radni modeli definiraju uvjerenja o sebi, drugima i međusobnim odnosima. Oni utječu na značenje koje ljudi pridaju međuljudskim iskustvima i utječu na misli, emocije i ponašanja u bliskim odnosima. Vjeruje se da su unutarnji radni modeli odgovorni za uobičajene obrasce odgovora u bliskim odnosima, poznate kao orijentacije privrženosti odraslih, stilovi ili obrasci (Shaver i Mikulincer, 2002.). Unutarnji radni modeli formirani su na temelju dva glavna čimbenika: pouzdanosti ili odgovornosti skrbnika i procjene vlastite prihvatljivosti ili neprihvatljivosti. Bowlby navodi kako je kod radnog modela sebe ključno to koliko je dijete samo prihvatljivo ili neprihvatljivo u očima svojih figura privrženosti (Bowlby, 1973.). Ponavljane interakcije sa skrbnicima, u kojima oni odgovaraju na potrebe djeteta ili ne odgovaraju, pomažu dojenčadi da nauče odrediti tko su njihovi objekti privrženosti, gdje ih mogu pronaći i kako će vjerojatno reagirati na njihove potrebe (Bretherton i Munholland, 2016.). Sukladno tome, model sebe predstavlja mjeru u kojoj pojedinac sebe doživljava kao vrijednog ljubavi i podrške, dok model drugih odnosi se na mjeru u kojoj se figure privrženosti (i drugi općenito) doživljavaju kao pouzdani, odgovorni i vrijedni povjerenja u ispunjavanju nečijih potreba za privrženošću (Gillath i sur., 2016.). Iako je sustav privrženosti najvažniji u ranoj dobi života, Bowlby (1988.) je tvrdio da je aktivan tijekom čitavog životnog vijeka i da se očituje u mislima i ponašanju povezanim s traženjem blizine u trenucima potrebe. Točnije, Bowlby je proširio teoriju na način da upravo unutarnji radni modeli utječu na kognitivne, emocionalne i ponašajne reakcije kroz cijeli život (Lopez, 2019.), Vjeruje se da su radni modeli vrlo otporni na promjene te će vjerojatnije asimilirati nove informacije, čak i po cijenu njihovog izokretanja, nego

se prilagoditi informacijama koje nisu u skladu s njihovim konceptom. Time teorija privrženosti objašnjava kontinuitet načina na koji ljudi stupaju u odnose s drugima.

1.2. Stilovi privrženosti

Tijekom 70-ih i 80-ih godina Bowlby se smatrao jedinim utemeljiteljem teorije privrženosti. Međutim, kako su se znanja o porijeklu i razvoju teorije širila, Mary Ainsworth (1913–1999) je sve više dobivala priznanje kao suosnivačica teorije privrženosti (Van Rosmalen i sur., 2015.). Kao što je ranije navedeno, prema teoriji privrženosti, dojenčad formira unutarnje radne modele, mentalnu sliku veze između sebe i drugih, obično njihovih roditelja kao primarnih skrbnika. Unutarnji radni model može biti model sigurne privrženosti, gdje su vjera i povjerenje u sebe i druge duboko ukorijenjeni, ili model nesigurne privrženosti, gdje su prisutni nesigurnost i nedostatak povjerenja. Na temelju različitih modela, identificirala su se jedan siguran i dva nesigurna stila privrženosti (Shi, 2003.). Jedan od najvećih doprinosa Mary Ainsworth bilo je upravo razvijanje laboratorijske procedure za mjerenje i klasifikaciju stilova privrženosti djeteta prema skrbniku (Van Rosmalen, 2015.). Procedura je sadržavala ispitivanje ponašanja djece u „nepoznatim situacijama“ koje su se sastojale od osam eksperimentalnih epizoda (Ajduković i sur., 2006.). U epizodama 1–3, dijete (u pratnji skrbnika) se najprije suočava s nepoznatim okruženjem (igraonica), a zatim s nepoznatom osobom (nepoznati istraživački asistent). Tijekom četvrte epizode, skrbnik napušta sobu i dijete ostaje s nepoznatom osobom. Skrbnik se vraća tijekom pete epizode, a nepoznata osoba odlazi. Skrbnik potom ponovno odlazi (epizoda 6), što znači da dijete ostaje samo u sobi. Nepoznata osoba se vraća (epizoda 7), a na kraju se vraća i skrbnik (epizoda 8) (Van Rosmalen i sur., 2015.). Ainsworth je ovim eksperimentom otkrila da su dojenčad energičnije istraživala igraonicu i igračke u prisutnosti svojih majki nego nakon što bi ušla nepoznata osoba ili dok bi majka bila odsutna (Ainsworth i Bell, 1970.; prema Bretherton, 1992.). Iako su ovi rezultati bili teorijski zanimljivi, Ainsworth je postala mnogo više intrigirana neočekivanim obrascima ponašanja dojenčadi prilikom ponovnog susreta s majkom. Nekoliko djece iz studije bili su iznenađujuće ljuti kada bi se majka vratila nakon tro-minutne razdvojenosti. Plakali su i željeli kontakt, ali se nisu htjeli maziti ili zagrliti majku kada bi ih ona podigla. Umjesto toga, pokazivali su svoju ambivalenciju udarajući je ili odgurujući. Druga skupina djece činila se da ignorira ili izbjegava majku prilikom ponovnog susreta, iako su je često tražili dok je bila odsutna. Analize podataka iz kućnog okruženja otkrile su da su ona dojenčad koja su bila

ambivalentna prema majci ili su je izbjegavala prilikom ponovnog susreta u „nepoznatoj situaciji“ imala manje harmoničan odnos s njom kod kuće nego ona koja su tražila blizinu, interakciju ili kontakt prilikom ponovnog susreta (Ainsworth i sur., 1974.; prema Bretherton, 1992.). Na temelju ovih spoznaja, Ainsworth je razvila klasifikaciju u kojoj razlikujemo tri stila privrženosti djeteta: sigurna, anksiozno-izbjegavajuća i anksiozno-opiruća (Ajduković i sur., 2006.). Sigurno privrženata dojenčad mogu istraživati svoje okruženje koristeći svoje majke, koje su dostupne i odgovaraju na njihove potrebe, kao sigurnu bazu (Shi, 2003.). Oni doživljavaju svoje skrbnike kao dostupne i odgovorne kada su im potrebni, učinkovito se nose sa stresom te traže blizinu i kontakt sa skrbnikom prilikom njihova povratka (Chae i sur., 2018.). Djeca sa sigurnim stilom privrženosti vide sebe vrijednim ljubavi i pažnje, dok svijet vide kao sigurno mjesto (Stefanović Stanojević i sur., 2009.). Djeca sa sigurnim stilom privrženosti više istražuju svijet oko sebe, vide sebe kao vrijedne i kompetentne, bolje rješavaju probleme (Ajduković i sur., 2006.). Djeca s anksiozno-izbjegavajućom privrženosti ne čine se pogođena odsutnošću svojih majki, ali njihov stres se iskazuje kroz iznenadnu ljutnju i frustraciju koja je nerazmjerna situaciji. Utvrđeno je da su majke ove skupine dojenčadi odbacujuće ili čak neprijateljski nastrojene prema potrebama svoje djece za utjehom (Shi, 2003.). Djeca s izbjegavajućim stilom doživljaju svoje skrbnike kao nespreme ili nesposobne da reagiraju i umire neugodne osjećaje stoga nastoje izbjegavati ili ignorirati svoje skrbnike unatoč doživljavanju stresa (Chae i sur., 2018.). Ovaj tip privrženosti se javlja kada skrbnici konzistentno odbacuju dijete stoga se dijete nastoji zaštititi od boli od odbacivanja razvijanjem emocionalne distance što rezultira time da se dijete vidi kao neželjeno i nespremo na bliskost s drugima (Ajduković i sur., 2006.). Naposljetku, djeca s anksiozno-opirućim stilom, ili kako ga neki autori nazivaju, anksiozno/ambivalentnim stilom pokazuju visok stupanj stresa i uznemirenosti, no teško ih je umiriti (Shi, 2003.). Odnosno, oni doživljavaju svoje skrbnike kao nedosljedno dostupne i podržavajuće stoga se ponekad pretjerano prijanjaju uz skrbnika kako bi izbjegli odvajanje, dok s druge strane pokazuju ljutito i opiruće ponašanje prilikom ponovnog susreta nakon odvajanja od skrbnika (Chae i sur., 2018.). Budući da su roditelji nekonzistentni i istodobno dijete odbacuju i prihvaćaju, dijete vidi sebe kao nesigurne i bojažljive jer istodobno žude za pažnjom roditelja, ali i pružaju otpor (Ajduković i sur., 2006.).

Godinama nakon izvornih radova Ainsworth i suradnika, Main i Solomon (1990) identificirali su četvrti stil privrženosti koji su nazvali dezorganizirani stil privrženosti (Pollard i sur., 2023.). Karakteristike dezorganiziranog tipa privrženosti označene su s dva suprotstavljena ponašanja:

dijete želi ujedno i pristupiti i pobjeći od skrbnika (Ajduković i sur., 2006.). Kod djeteta vidimo nedosljedne i kontradiktorne reakcije, ponašanje djeteta se može drastično mijenjati, uključujući simptome paralize ili dezorijentacije, što ukazuje na snažan unutarnji konflikt između želje za bliskošću i iskustava straha (Chae i sur., 2018.). Dijete doživljava „strah bez rješenja“ zbog suočavanja s biološki urođenim sustavom privrženosti koji ga prisiljava da traži blizinu svojih figura privrženosti kao sigurnu bazu, dok je istovremeno i uzrok njegove nelagode (Pollard i sur., 2023.).

Neki istraživači privrženosti, umjesto korištenja kategorizacijskog pristupa mjerenju, procjenjuju temeljnu dimenziju sigurnosti nasuprot nesigurnosti privrženosti (Chae i sur., 2018.). Fraley i Spieker (2003.) zaključili su, nakon analize podataka o privrženosti s više od 1000 djece u NICHD studiji ranog odgoja, da se obrasci privrženosti ispravno konceptualiziraju u smislu kontinuiranih dimenzija. Mjerenje sigurnosti na kontinuumu omogućava istraživačima da otkriju značajne razlike unutar onoga što bi inače bilo viđeno kao homogena kategorija, čime se povećava preciznost i statistička snaga u vezi s dimenzijom sigurnosti (Chae i sur., 2018.).

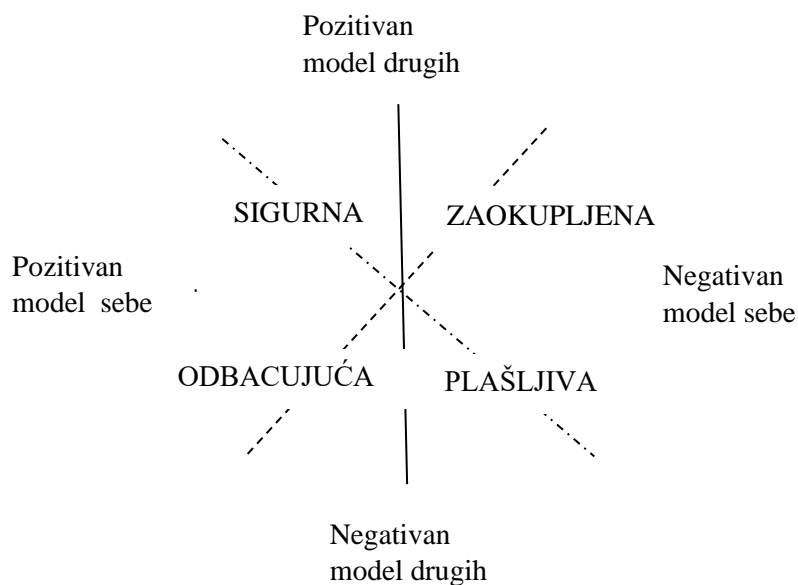
1.3. Stilovi i dimenzije privrženosti u romantičnim odnosima

Hazan i Shaver (1987) su istraživali može li povijest privrženosti pojedinca utjecati na njegov ili njezin stil privrženosti prema romantičnim partnerima u odrasloj dobi te su na temelju opisa ponašajnih i emocionalnih karakteristika djece s izbjegavajućom, sigurnom i anksioznom privrženosti koje su klasificirali Ainsworth i sur. (1978), Hazan i Shaver (1987) razvili mjeru stila privrženosti prilagođenu za romantične odnose odraslih. Pojedinci se pitaju koji od tri stila privrženosti najbolje opisuje njihovu opću orijentaciju prema romantičnim vezama (Simpson, 1990.). Osobe sa sigurnim tipom privrženosti se osjećaju ugodno u vezi, vjeruju svome partneru, lako im se zbliziti s drugima i ne misle da će ih napustiti (Blažeka Kokorić i Gabrić, 2009.). Isto tako, partneri sa sigurnom privrženosti više verbaliziraju svoje osjećaje (Collins i Read, 1990.), samootkrivaju se, pokazuju međusobno razumijevanje (Feeney i sur., 1994.) te su skloniji koristiti strategije integracije i kompromisa u sukobima (Pistole, 1989.). Manje su skloni povući se iz sukoba i verbalnoj agresiji (Shi, 2003.). Osobe s anksiozno ambivalentnim stilom privrženosti teže većoj ovisnosti i intimnosti s partnerom, no boje se da će ih partner napustiti, da ih ne voli i imaju manjak povjerenja u partnera (Blažeka Kokorić i Gabrić, 2009.). Također, imaju veliku tendenciju

vršiti pritisak na svoje partnere, dominirati procesima rješavanja sukoba (Corcoran i Mallinckrodt, 2000.) i pokazivati veće neprijateljstvo (Simpson, i sur., 1996.). Anksioznost zbog napuštanja povezana je s korištenjem krivnje, prijetnji, fizičke i verbalne agresije, obrascima zahtjeva–povlačenja i pritiska–otpora, osjećajima krivnje i povrijeđenosti nakon sukoba te nedostatkom međusobne rasprave i razumijevanja (Feeney i sur., 1994.). Naposljetku, osobe s izbjegavajućim stilom navode da se ne osjećaju ugodno biti bliski s drugima, da im je teško potpuno vjerovati i ovisiti o drugima te da su nervozni kada im se netko previše približi (Simpson, 1990.). Štoviše, skloni su povlačenju iz rješavanja sukoba, pokazuju manje samopouzdanja u regulaciji negativnih raspoloženja, najmanje su skloni kompromisu i integracijskim ponašanjima (Creasey i sur., 1999.; prema Shi, 2003.).

Iako su se konceptualizacija i mjerenje stilova privrženosti razlikovali među istraživačima i disciplinama, većina istraživača za mjerenje stilova privrženosti u kontekstu romantičnih i bračnih odnosa slaže se da su ključne dvije primarne dimenzije – model sebe i model drugih koje su razvili Bartholomew i Horowitz (1991.) te dvodimenzionalni prostor koje definiraju dimenzije anksioznost povezana s privrženošću i izbjegavanje povezano s privrženošću od strane Brennana, Clarka i Shavera (1998.) (Schachner i Shaver, 2002.). U ovom dvodimenzionalnom prostoru nalaze se regije koje su definirane na način da ono što se ranije zvalo ‘sigurni tip’ odnosi se na regiju gdje su i anksioznost i izbjegavanje niski. Ono što se ranije zvalo anksiozno/ambivalentni stil odnosi se na regiju u kojoj je anksioznost visoka, a izbjegavanje nisko. Izbjegavajući stil odnosi se na regiju s kompleksnijom poviješću. Odnosno, u istraživanju Ainsworth i suradnika (1978.) u ovoj regiji nalazila se dojenčad gdje je izbjegavanje bilo visoko, a anksioznost niska (Shaver i Mikulincer, 2004.). Prva dimenzija (model sebe, ili anksioznost) odnosi se na strah od odbijanja i napuštanja od strane romantičnih partnera, dok druga dimenzija (model drugih, ili izbjegavanje) odnosi se na stupanj do kojeg se osoba osjeća neugodno oslanjajući se na druge i razvijajući bliskost (tj. psihološki intimna) s drugima (Schachner i Shaver, 2002.). Bartholomew i Horowitz (1991.) su zatim napravili razliku između ‘odbacujućih izbjegavajućih’ (visoko na izbjegavanju, nisko na anksioznosti) i ‘prestrašenih izbjegavajućih’ (visoko na oboje, i izbjegavanju i anksioznosti) (Shaver i Mikulincer, 2004.). Četiri prototipna obrasca privrženosti definirana su u smislu dvije dimenzije: pozitivnost modela o sebi i pozitivnost modela o drugima. Točnije, pozitivan model sebe odnosi se na stupanj do kojeg je osoba internalizirala osjećaj vlastite vrijednosti (nasuprot osjećaju tjeskobe i nesigurnosti u svoju ljubav) i povezan je sa stupnjem

anksioznosti i ovisnosti o tuđem odobravanju u bliskim odnosima. S druge strane, pozitivan model drugih odnosi se na stupanj do kojeg se općenito očekuje da su im drugi dostupni i podržavajući stoga je drugi model povezan s tendencijom traženja ili izbjegavanja bliskosti u odnosima (Bartholomew i Shaver, 1998.).

Slika 1. Dvodimenzionalni četverokategorijalni model privrženosti (Bartholomew i Horowitz, 1991.).

Prema ovom modelu, osobe sa sigurnom privrženosti imaju niske rezultate i na dimenziji anksioznosti te na dimenziji izbjegavanja (Schachner i Shaver, 2004.). Osjećaju se ugodno u bliskim odnosima i imaju povjerenja u druge (Cozzarelli i sur., 2003.). Osobe s ovim stilom su samouvjerene, imaju pozitivan pogled na sebe i druge i održavaju stabilne odnose (Bartholomew i Shaver, 1998.). Nije im problem emocionalno se približiti partnerima te ne brinu previše o tome hoće li biti prihvaćeni ili napušteni (Ajduković i sur., 2007.). Osobe sa zaokupljenim stilom imaju visoku razinu anksioznosti, no nisku razinu na dimenziji izbjegavanja (Schachner i Shaver, 2004.). Stoga, traže visoku razinu intimnosti, odobravanja i odgovora od svojih partnera što rezultira time da djeluju pretjerano ovisno i anksiozno zbog niskog samopouzdanja (Bartholomew i Shaver, 1998.). Oni imaju želju za emocionalnom intimnošću uz pojačanu zabrinutost zbog mogućnosti odbijanja (Cozzarelli i sur., 2003.). Imaju pozitivan model drugih, no negativan model sebe (Blažeka Kokorić i Gabrić, 2009.). Osobe s odbacujućim stilom privrženosti u romantičnim

odnosima se oslanjaju na sebe i izbjegavaju intimnost (Bartholomew i Shaver, 1998.). Imaju pozitivan model o sebi, no negativan model o drugima (Blažeka Kokorić i Gabrić, 2009.) stoga naglašavaju neovisnost i samopouzdanje nad bliskim odnosima (Cozzarelli i sur., 2003.). Osobe s plašljivim stilom privrženosti imaju visoke razine i anksioznosti i izbjegavanja (Schachner i Shaver, 2004.) te sukladno tome negativan model i o sebi i o drugima (Bartholomew i Shaver, 1998.). Iako žele bliskost s partnerima, u romantičnim odnosima su sumnjičavi prema partneru te nemaju povjerenja (Blažeka Kokorić i Gabrić, 2009.). Mnoge osobe s plašljivim stilom privrženosti su bile povrijeđene u prijašnjim vezama stoga oklijevaju se izložiti ponovno riziku (Guerrero, 1998.).

Sukladno svemu navedenom, pozicija koju osobe zauzimaju u ovom dvodimenzionalnom prostoru utječe na to kako će se njihovi odnosi razvijati tijekom vremena, ali i kako dolazi do raspada tih odnosa. (Shaver i Mikulincer, 2002.). Točnije, osobe koje postižu visoke rezultate na dimenziji anksioznosti imaju intenzivnu potrebu za bliskošću, prihvaćanjem, podrškom i sigurnošću, što može stvarati poteškoće za partnera, posebno onog koji je izbjegavajući, dok osobe koje postižu visoke rezultate na dimenziji izbjegavanja osjećaju se neugodno s bliskošću, samoizražavanjem, osjećajima i iskazivanjem ranjivosti te ovisnošću, što također može stvarati poteškoće za partnera, posebno onog koji snažno želi bliskost i sigurnost (Shaver i Mikulincer, 2002.).

Budući da se većina istraživača složila kako su dimenzionalne mjere prikladnije i preciznije (Shaver i Mikulincer, 2002.), u ovom radu koristit će se upravo podjela privrženosti pomoću dimenzija, odnosno privrženost će se mjeriti pomoću dimenzija anksioznosti i dimenzije izbjegavanja.

1.4. Ghosting

Pojava *ghosting*-a privukla je pažnju u stranoj literaturi, međutim empirijska istraživanja zaostaju za trenutnom lingvističkom terminologijom ovog načina prekida u vezama (LeFebvre i sur., 2019.). Termin *ghosting* prvi puta je objavljen 2006. godine u Urban Dictionary-u kada je stekao popularnost u govoru i praksi, no dobiva značaj tek tijekom 2014. i 2015. godine pa na dalje (Hansen-Bundy, 2016; prema LeFebvre i sur., 2019.). *Ghosting* se definira kao "jednostrani prekid komunikacije (privremeno ili trajno) u nastojanju da se uskrati pristup pojedincu koji potiču prekid veze (iznenada ili postupno) koji se obično provodi putem jednog ili više tehnoloških medija"

(LeFebvre, 2017.). Unatoč tome što je izraz "*ghosting*" prilično nov u polju istraživanja, kolokvijalno je dobro poznat i razumljiv. Sam pojam možda je novoustanovljen, ali ponašanje prekidanja kontakta bez ikakvog oblika objašnjenja nije – bilo da je u svrhu kažnjavanja ili obranu (Sommer i sur., 2001.). Istraživanja su pokazala da se *ghosting* pojavljuje u svim točkama odnosa: nakon godina zajedničkog života, na početku odnosa ili pri samom upoznavanju (Engle, 2019.). Također su pokazala da pojedinci percipiraju različite motive za *Ghosting* (Koessler i sur., 2019.a, 2019.b; LeFebvre i sur., 2019., 2020.; Manning i sur., 2019.; Timmermans i sur., 2020.; prema Powell i sur., 2021.). Iako se *ghosting* može poistovjetiti sa starom strategijom prekida veze – izbjegavanje, popularni medijski članci smatraju *ghosting* suvremenom strategijom prekida jer mnogi ljudi koriste tehnologiju kao način započinjanja odnosa, ali isto tako i način prekida veze, odnosno „*ghostanje*“ putem društvenih mreža (LeFebvre, 2017.). Upravo tehnologija utječe na romantične veze mladih. Komunikacija putem mobitela, odnosno putem telefonskih poziva, SMS poruka, društvenih mreža postaje neizostavni dio ljubavne veze mladih (Navarro i sur., 2021.). Elektronička komunikacija poboljšava emocionalnu podršku, intimnost, predanost i zadovoljstvo vezom (Morey i sur., 2013; Craft i Garcia, 2016; prema Navarro i sur., 2021.). Međutim, tehnologija u vezama dovodi i do novih izvora potencijalnih konflikata i smanjene sigurnosti u odnos (Lapierre, 2019.; prema Navarro i sur., 2021.). Samim time, tehnologija pruža partnerima mogućnost da prekinu putem tehnologije, odnosno da prekinu neželjeni odnos, a da ne moraju konkretno prekinuti koristeći se upravo s *ghostingom* (LeFebvre i sur., 2019.). Češće se događa u romantičnim vezama s ljudima izvan njihovog društvenog kruga (Yeo i Fung, 2016.; prema Timmermans i sur., 2020.). Neizravne strategije prekida veze, poput *ghostinga*, vjerojatnije će se koristiti ako postoji nedostatak snažne društvene i socijalne povezanosti između dviju osoba (Baxter, 1982). Osim toga, ljudi često osjećaju nelagodu kada moraju odbiti neželjene udvarače (Bohns i DeVincent, 2019.). Ponašanja koja bi se smatrala nepristojnim u kontekstu licem u lice (npr. ignoriranje nekoga) mogu postati uobičajena strategija u kontekstu online upoznavanja zbog relativne anonimnosti i lakoće koju omogućuju posredovani oblici komunikacije (Tong i Walther, 2011.).

Vrlo je malo istraživanja usmjereno na proučavanje povezanost privrženosti i *ghostinga* u romantičnim odnosima mladih. Jedno od rijetkih istraživanja koje se bavilo ovom tematikom je ono Powell i suradnika (2021.). Nalazi ovog istraživanja upućuju na to kako su osobe koje su bile *ghostane* imale višu razinu anksioznosti, dok su osobe koje su *ghostale* partnera imale višu razinu

izbjegavanja. Također, slične rezultate dobio je i Koessler (2018.) koji navodi kako su upravo oni s anksioznim stilom privrženosti češće doživjeli *ghosting*. Budući da je tehnologija sve više prisutna u romantičnim vezama može se pretpostaviti da će *ghosting* biti sve češća strategija prekida, stoga značaj ovog istraživanja počiva upravo na tome da se u konceptu privrženosti istraži koje to osobe češće „*ghostaju*“ ili bivaju „*ghostani*“ s obzirom na to da je istraživanja vrlo malo, a na području Republike Hrvatske ih nema.

1.5. Emocionalne posljedice *ghostinga* kao načina prekida veze

Prekidi su normativni i česti dio romantičnog iskustva (Shulman i sur., 2017.). Unatoč nestabilnostima i kratkom trajanju romantičnih veza među osobama u kasnijim fazama adolescencije, a još više u ranom odraslom dobu, romantični partneri postaju figure privrženosti te se od njih očekuje da pruže podršku, utjehu i brigu (Furman i Wehner, 1997.). Prekidi veza stoga mogu predstavljati značajan međuljudski gubitak, pojačavajući osjećaje bezvrijednosti i napuštenosti te dovodeći u pitanje nečiju sposobnost održavanja romantičnih veza u budućnosti (Connolly i McIsaac, 2009.). Međutim, posljedice prekida veze ovise o mnogim čimbenicima, kao što su emocionalna ulaganja u vezu, mogućnost alternativnih veza te upravo način prekida veze koji može imati ključnu ulogu u određivanju psiholoških ishoda kod osobe koja je ostavljena (Pancani i sur., 2022.). Upravo *ghosting* može biti povoljna strategija prekida za neke: oni koji *ghostaju* doživljavaju manje tjeskobe od osoba koje se koriste direktnijim strategijama prekida (Koessler i sur., 2019a). Međutim, osobe koje su *ghostane* doživljavaju slične razine tjeskobe kao i njihovi partneri koji su prekinuli na direktniji način (Koessler i sur., 2018.). Nadalje, kao odgovor na *Ghosting*, osobe koje su „*ghostane*“ doživljavaju nesigurnost i imaju i efikasne i neefikasne načine reagiranja na *ghosting* (Timmermans i sur., 2020.). Kontinuirana iskustva *ghostinga* također mogu biti problematična. Ponovno *ghostane* osobe u jednoj godini koje su također bile "*breadcrumbane*" (tj. potencijalni ljubavni partneri su se povremeno javljali kako bi ih zadržali zainteresiranima, ali bez namjere da razviju vezu) prijavljuju manje zadovoljstva životom i više osjećaja bespomoćnosti i usamljenosti od onih koji nisu bili "*breadcrumbani*" (Navarro i sur., 2021.). Istraživanje Koessler (2018.) također je pokazalo kako *ghosting* može imati štetnije učinke na osobni rast ostavljene osobe nakon prekida u usporedbi s izravnim tehnikama prekida veze. Štoviše, rezultati su pokazali kako osobe koje su *ghostane* se više osjećaju isključeno, nego osobe koje su bile izravno odbijene što ukazuje na to kako *ghosting* predstavlja prijeteće iskustvo

(Pancani i sur., 2022.). Usporedbom osoba koje su *ghostane* i osoba koje su *ghostale* drugog, tzv. *ghosteri*, uviđaju se različite posljedice. Točnije, *ghosteri* češće izražavaju krivnju, ali i olakšanje, dok su *ghostane* osobe češće navodile tugu i povrijeđene osjećaje, ali također su i navodili manjak kontrole, samopoštovanja, pripadnosti i smislenog postojanja (Freedman i sur., 2022.). Nedostatak jasnog završetka odnosa se smatra važnim čimbenikom koji pridonosi emocionalnoj boli koju osoba doživljava. Internalizirani osjećaj obezvrjeđivanja koji se može pojaviti kod *ghostanih* osoba rezultira dugoročnim posljedicama za interpersonalno funkcioniranje, odnosno osobe se osjećaju nespremno da budu ponovno ranjivi u budućim romantičnim odnosima (Thomas i Dubar, 2021.).

Istraživanja usmjerena na rodne razlike i iskustvo *ghostinga* pokazala su oprečne rezultate. Dok Navarro i suradnici izvještavaju kako ne postoje statistički značajne razlike u iskustvima *ghostinga* s obzirom na rod, Biolcati i suradnici (2022.) navode kako je *ghosting* češće prisutan kod žena, odnosno da su žene te koje češće prakticiraju ovu strategiju prekida romantičnog odnosa. Slične rezultate dobila je i Lofgren (2022.) koji pokazuju kako su žene značajno češće i inicijatori i neinicijatori *ghostinga*, točnije da su ga češće i doživjele i inicirale u romantičnim odnosima. Dok, s druge strane, muškarci općenito su značajno manje imali ikakvog iskustva s *ghostingom*, no kada se pogledaju specifična ponašanja koja su karakteristična za *ghosting* žene su češće te koje prakticiraju ova ponašanja (Lofgren, 2022.). Međutim, mali broj istraživanja usmjeren je na rodne razlike u kontekstu emocionalnih posljedica inicijatora *ghostinga*, dok ne postoje istraživanja koja su usmjerena na rodne razlike u kontekstu emocionalnih posljedica doživljenog *ghostinga*. Istraživanja su pokazala kako su žene te koje osjećaju veću tugu i anksioznost nakon doživljenog emocionalnog stresa od muškaraca (Chaplin i sur., 2008.). što može ukazivati na to kako će i u kontekstu *ghostinga* žene iskazivati višu razinu emocionalnog distresa nakon prekida veze *ghostingom*.

Sukladno svemu navedenom, vidljivo je kako postoji nedostatak istraživanja u kontekstu rodnih razlika i iskustava *ghostinga*, stoga će se ovim radom nastojati produbiti kako rod determinira korištenje *ghostinga* kao strategije prekida veze te kako utječe na doživljaj iskustva *ghostinga*.

2. Cilj, problemi i hipoteze istraživanja

Cilj ovog istraživanja je ispitati odnos između iskustava *ghostinga* i psihosocijalnih odrednica u romantičnim odnosima mladih.

P1: Postoji li povezanost između dimenzija privrženosti i iniciranog *ghostinga* prema partneru u romantičnim odnosima mladih?

H1: Očekuje se da postoji povezanost između dimenzija privrženosti i iniciranog *ghostinga* od strane partnera na način da mladi koji izražavaju višu razinu anksioznosti i višu razinu izbjegavanja će češće inicirati *ghosting* u romantičnim odnosima. Pri tome se očekuje da će povezanost biti značajno veća između izbjegavanja i iniciranog *ghostinga* od anksioznosti i iniciranog *ghostinga*.

P2: Postoji li povezanost između dimenzija privrženosti i doživljenog *ghostinga* od strane partnera u romantičnim odnosima mladih?

H2: Očekuje se da postoji povezanost između dimenzija privrženosti i doživljenog *ghostinga* od strane partnera na način da mladi koji izražavaju višu razinu anksioznosti i višu razinu izbjegavanja će češće doživjeti *ghosting* od strane partnera u romantičnim odnosima. Pri tome se očekuje da će povezanost biti značajno veća između anksioznosti i doživljenog *ghostinga* od izbjegavanja i doživljenog *ghostinga*.

P3: Postoje li rodne razlike između doživljenog i iniciranog *ghostinga* te emocionalnih posljedica prekida romantičnog odnosa *ghostingom*?

H3: Očekuje se da postoje rodne razlike u doživljenom i iniciranom *ghostingu* na način da muškarci češće doživljavaju *ghosting* dok žene češće iniciraju *ghosting*. Također se očekuje da žene doživljavaju više emocionalnih posljedica od muškaraca nakon prekida romantičnog odnosa *ghostingom*.

3. Metoda

3.1. Uzorak

Ciljana populacija ovog istraživanja bile su mlade osobe u dobi od 18 do 29 godina. Istraživanju je pristupilo 326 sudionika, no obrada podataka se vršila na odgovorima 242 sudionika zbog nedostatka odgovara na sva pitanja. U istraživanju je sudjelovalo 174 žene (71,9%) te 65 muškaraca (26,9%). Dob sudionika je od 18 do 29 godina (prosječna dob $M = 22,71$ godine, $SD = 2,63$, $Mdn = 23$ godine). Prema stupnju obrazovanja, najviše je onih sa završenom srednjom školom (52,5%), a nešto manje sudionika ima završenu višu školu ili fakultet (42,1%). Najveći broj sudionika su činili studenti (73,1%) te oni zaposleni (26%). Podjednak broj sudionika dolazi iz velikog grada (više od 50 000 stanovnika), njih 32,6% te iz grada srednje veličine (do 30 000 stanovnika), njih 31%. Što se tiče partnerskog statusa, u istraživanju je sudjelovalo 52,9% osoba koje su u vezi, dok je njih 2,9% u izvanbračnoj zajednici te 2,5% u bračnoj zajednici.

Tablica 3.1.1.

Deskriptivni podatci o obilježjima sudionika (N=242)

Varijabla		n	%
Rod sudionika	Muški	65	26,9
	Ženski	174	71,9
Stupanj obrazovanja	Završena srednja škola	127	52,5
	Završena viša škola ili fakultet	102	42,1
	Završen magisterij ili doktorat	13	5,4
Radni status	Učenik	2	,8
	Student	177	73,1
	Zaposlen	63	26
	Nezaposlen	0	
Veličina stanovanja mjesta	Selo	44	18,2
	Manji grad (do 10 000 stanovnika)	24	9,9
	Srednji grad (do 30 000 stanovnika)	75	31

	Veći grad (do 50 000 stanovnika)	20	8,3
	Veliki grad (više od 50 000 stanovnika)	79	32,6
Partnerski status	Slobodan/na	101	41,7
	U vezi	128	52,9
	U izvanbračnoj zajednici	7	2,9
	Oženjen/udana	6	2,5

3.2. Postupak

U istraživanju se koristio neeksperimentalni nacrt korelacijski nacrt za prva dva istraživačka pitanja budući da se njima nastojala ispitati povezanost između dimenzija privrženosti i *ghostinga* u romantičnim odnosima mladih. Korelacijski nacrt koristi se za utvrđivanje povezanosti osobina i ponašanja u prirodnom okruženju (Milas, 2009.). Osim toga, što se tiče vremenske dimenzije nacrta, koristio se transversalni nacrt, odnosno istraživanje se provelo jednokratno, u jednoj vremenskoj točki što je rezultiralo opisom stanja u trenutku provođenja istraživanja. Za treće istraživačko pitanje o rodnim razlikama koristio se nacrt jednokratne usporedbe neujednačenih skupina, u jednoj vremenskoj točki u prirodnom okruženju.

Istraživanje je provedeno u lipnju 2024. godine. Prikupljanje podataka provodilo se online metodom anketnog upitnika u lipnju 2024. godine, točnije od 15. lipnja do 30. lipnja 2024. godine. Za provođenje istraživanja nije bilo potrebno dobiti odobrenje od strane Etičkog povjerenstva Pravnog fakulteta budući da pitanja nisu socijalno osjetljiva te su svi sudionici istraživanja punoljetne osobe. Web anketni upitnik izrađen je pomoću internetske platforme LimeSurvey. Uz samu anketu, sudionicima je podijeljeno pozivno pismo za sudjelovanje u istraživanju koje je sadržavalo sve potrebne informacije (tema, svrha istraživanja i cilj, etička načela, e-mail za kontakt istraživačice i mentorice). Pozivno pismo te poveznica za pristup anketi bili su objavljeni na Instagram profilu istraživačice te u raznim grupama na društvenim mrežama kojih je istraživačica član. Pozivno pismo je također sadržavalo informacije o nagradi za ispunjavanje cijelog anketnog upitnika. Nagrada za sudjelovanje bile su CineStar kino ulaznice za dva sudionika. Sudjelovanje u nagradnoj igri nije bilo obavezno, a oni koji su odlučili sudjelovati na kraju upitnika trebali su ostaviti svoju e-mail adresu koja se spremala odvojeno od baze podataka istraživanja. Nakon dva

tjedna od aktiviranja upitnika prikupljen je dovoljni broj sudionika te je onemogućeno rješavanje upitnika. Za ispunjavanje upitnika, sudionicima je bilo potrebno 10-15 minuta.

Na početku samog upitnika nalazila se pozdravna poruka koja je ponovno sadržavala sve potrebne informacije za sudjelovanje u istraživanju poput teme, svrhe, etičkih načela. Etička načela koja su bila poštovana prilikom provođenja istraživanja su anonimnost i dobrovoljnost. Od sudionika se u ni jednom trenutku nije tražilo da upišu svoje ime i prezime te su podatci bili u potpunosti povjerljivi. Pristup podacima imali su samo istraživačica i mentorica te su se rezultati istraživanja obrađivali isključivo na grupnoj razini za potrebe diplomskog rada. Sudionici su mogli odustati od sudjelovanja u istraživanju u bilo kojem trenutku bez ikakvih posljedica. Također, naglašeno je kako razina neugode nije veća od one koja se doživljava u svakodnevnim situacijama. Ostavljeni su i kontakt mailovi mentorice i istraživačice za dodatna pitanja, nejasnoće i rezultate istraživanja. Također je naglašeno da pokretanjem ankete, sudionici daju informirani pristanak za sudjelovanje. Na kraju samog anketnog upitnika nalazila se zahvala za sudjelovanje u istraživanju te upute o nagradnoj igri i mogućnost ostavljanja e-mail adrese za kontaktiranje.

3.3. Mjerni instrument

3.3.1. Sociodemografska obilježja sudionika

Na samom početku upitnika nalazila se skupina pitanja o sociodemografskim obilježjima sudionika. Koristio se novo konstruirani upitnik koji je sadržavao pitanja o rodu i dobi sudionika. Također se ispitivao radni status sudionika, postignuti stupanj obrazovanja, veličina mjesta iz kojeg dolaze te partnerski status.

3.3.2. Modificirani Brennanov inventar iskustava u bliskim vezama (Kamenov i Jelić, 2003.).

Za istraživanje dimenzija privrženosti, u ovom istraživanju koristio se modificirani Brennanov inventar iskustava u bliskim vezama (Brennan i sur., 1998; prema Kamenov i Jelić, 2003.). Brennanov inventar iskustava u bliskim vezama namijenjen je mjerenju privrženosti u romantičnim vezama s partnerom (Kamenov i Jelić, 2003.). Navedeni instrument smatra se najboljim mjernom instrumentom za mjerenje privrženosti u odrasloj dobi (Kamenov i Jelić, 2003.). Originalni Brennanov inventar iskustava u bliskim vezama sadrži dvije skale: skalu

anksioznosti (strah od napuštanja ili odbijanja) te skalu izbjegavanja (doživljaj neugode zbog bliskosti i ovisnosti o drugima). Skala samoprocjene sadrži 36 čestica kojom se dobiva rezultat na dvije dimenzije privrženosti, a potom se može utvrditi stil privrženosti na temelju kombinacije rezultata na svakoj dimenziji. Kombiniranjem rezultata dobivamo jedan od četiri stila privrženosti: sigurni, zaokupljeni, odbijajući i plašljivi (Kamenov i Jelić, 2003.). Skala se može primjenjivati u tri različita tipa odnosa, u partnerskom, prijateljskom i obiteljskom. Za potrebe ovog istraživanja koristit će se *Skala privrženosti ljubavnom partneru*.

Modificirana, odnosno skraćena verzija ovog upitnika sastoji se također od dvije dimenzije anksioznost i izbjegavanje. Cijela skala sadrži 18 čestica raspoređenih ravnomjerno po subskalama, odnosno subskala anksioznosti sadrži devet čestica te isto tako subskala izbjegavanja sadrži devet čestica. Čestice koje se odnose na anksioznost označene su parnim brojem, dok one koje se odnose na izbjegavanje označene su neparnim brojem. Rezultati istraživanja Kamenov i Jelić (2003.) utvrdili su kako ovaj kraći instrument zadržava sve karakteristike originalnog instrumenta te ne gubi na pouzdanosti, već samo uklanja sadržajnu redundantnost. Cronbachov alpha koeficijent u ovom istraživanju za dimenziju anksioznosti iznosi 0,81, dok za dimenziju izbjegavanja iznosi 0,89.

Na svakoj pojedinoj čestici skale, sudionik mora označiti stupanj slaganja na skali od 7 stupnjeva. Pri čemu 1 označava uopće se ne slažem do 7 u potpunosti se slažem. Rezultati se dobivaju zbrajanjem čestica svake pojedine subskale pri čemu je potrebno rekodirati tri negativne čestice. Točnije, posebno se zbrajaju bodovi na parnim česticama, onima koji se odnose na anksioznost, te posebno na neparnim česticama, onima koji mjere dimenziju izbjegavanja. Pri tome viši ukupni rezultat na svakoj pojedinoj subskali ukazuje na višu razinu anksioznosti, odnosno višu razinu izbjegavanja. Na temelju rezultata dobivenih na svakoj pojedinoj dimenziji moguće je odrediti jedan od četiri gore navedena tipa privrženosti ($Mdn = 36$) što u ovom istraživanju nije korišteno. Primjer čestice za dimenziju anksioznosti glasi: „*Brinem se da ću ostati sam/a.*“, dok primjer čestice za dimenziju izbjegavanja glasi: „*Radije ne pokazujem partneru svoje prave osjećaje.*“ Sukladno svemu navedenom, ovim mjernim instrumentom mjere se dvije varijable, a to su razina anksioznosti i razina izbjegavanja. Obje varijable mjerene su pomoću intervalne mjerne ljestvice.

3.3.3 *Ghosting Questionnaire* (Jahrami i sur., 2024.)

Drugi konstrukt u ovom istraživanju je *ghosting*, odnosno u istraživanju se ispitivao doživljeni i inicirani *Ghosting* od strane partnera. Skala pomoću koje se ispitivao doživljeni *Ghosting* naziva se *Ghosting upitnik* (*Ghosting Questionnaire*) (Jahrami i sur., 2024). Upitnik o *Ghostingu* kreiran je za ispitivanje iskustava onih koji su doživjeli *Ghosting* od strane partnera. Razvijen je na temelju rezultata analize kvalitativnog istraživanja o *Ghostingu* kako bi se identificirale domene *Ghostinga* te sastavile čestice upitnika. Konačna skala sadrži deset čestica. Na svaku od čestica, sudionik odgovara pomoću Likertove skale od 5 stupnjeva pri čemu 1 označava nikada, 2 - rijetko, 3 - povremeno, 4 - često te 5 - uvijek. Primjer jedne od čestica ovog upitnika je „*Unatoč slanju poruke, niste nikada dobili odgovor.*“ Ukupni rezultat na ovoj skali tvori se zbrajanjem odgovara na česticama pri čemu viši ukupni rezultat ukazuje na češće doživljeni *Ghosting* od strane partnera. Sukladno navedenom, varijabla koja se mjeri ovim upitnikom je učestalost doživljenog *Ghostinga* te se mjeri pomoću intervalne mjerne ljestvice. Upitnik je pokazao adekvatnu pouzdanost unutarne konzistencije, te Cronbachov alfa u ovom istraživanju iznosi 0,89. Faktorska analiza pokazala je da je ovaj upitnik valjan i pouzdan instrument za ispitivanje iskustava *Ghostinga* (Jahrami i sur., 2024).

Budući da se prvim problemom nastojala ispitati učestalost iniciranog *Ghostinga* prema partneru, za potrebe istraživanja gore navedeni upitnik kojim se mjeri doživljeni *Ghosting* preformulirao se na način da je sudionik sada inicijator *Ghostinga*, a ne objekt *Ghostinga*. Odnosno, čestica poput „*Unatoč slanju poruke, niste nikada dobili odgovor*“ postat će „*Unatoč primanju poruke, niste nikada odgovorili na istu.*“ Sudionik će na svaku pojedinu česticu odgovarati putem Likertove skale od 1 do 5, pri čemu 1 označava nikada, dok 5 označava uvijek. Rezultat će se također formirati zbrajanjem rezultata na svakoj pojedinog čestici pri čemu će viši ukupni rezultat ukazivati na češće iniciranje *Ghostinga* prema partneru. Varijabla u ovom mjernom instrumentu je učestalost iniciranog *Ghostinga* te se mjeri pomoću intervalne mjerne ljestvice. Pouzdanost mjerena Cronbach alfa koeficijentom u ovom istraživanju iznosi 0,82.

3.3.4. Skala distresa zbog prekida (*Breakup Distress Scale, BDS*) (Field, 2010.)

U istraživanju je također korištena Skala distresa zbog prekida (*Breakup Distress Scale, BDS*) (Field, 2010.) kako bi se izmjerile doživljene emocionalne posljedice nakon prekida veze. Skala je prilagođena iz Inventara komplicirane tuge (*Inventory of Complicated Grief, ICG*). U izvornom istraživanju, unutarnja konzistentnost ICG-a od 19 čestica bila je visoka (Cronbachov alfa = 0,94). Skala distresa zbog prekida prilagođena je iz ICG-a tako da se odnosi na osobu koja je prekinula vezu umjesto na preminulu osobu. Uključeno je 16 od 19 ICG-ovih stavki koje su bile prikladne za kontekst prekida. Korištena je drugačija ljestvica ocjenjivanja, Likertova ljestvica s odgovorima u rasponu od 1 (uopće se ne odnosi na mene) do 4 (u potpunosti se odnosi na mene). Unutarnja konzistentnost ove ljestvice od 16 čestica u ovom istraživanju također je bila visoka (Cronbachov alfa = 0,95). U istraživanju je stavljen naglasak na to da se osobe tijekom ispunjavanja skale prisjećaju iskustava prekida romantičnog odnosa metodom *Ghostinga* te sukladno tome odgovaraju na pitanja kako bi se izmjerila razina distresa, odnosno emocionalne boli nakon prekida romantičnog odnosa. Primjer čestice ove skale je „*Osjećam se uznemireno zbog onoga što se dogodilo.*“. Ukupni rezultat formira se zbrajanjem odgovara na svakoj pojedinoj čestici pri čemu viši ukupni rezultat ukazuje na višu razinu distresa, odnosno emocionalne boli nakon prekida veze.

3.4. Obrada podataka

Obrada podataka izvršena je u programu IBM SPSS Statistics. Najprije su se izračunali ukupni rezultati za dimenzije privrženosti – izbjegavanje i anksioznost, inicirani i doživljeni *ghosting te* posljedice *ghostinga*. Povezanost između varijabli računala se Perasonovim koeficijentom korelacije, a značajnost razlika između povezanosti računala se Fisherovim z-testom. Za izračun rodni razlika koristio se T-test i Levene-ov test za jednakost varijanci.

4. Rezultati

4.1. Deskriptivna statistika korištenih skala

Za početak je korištena deskriptivna statistika kako bi se vidjelo koliko su sudionici uopće upoznati s pojmom *ghostinga* (Tablica 4.1.1.) Rezultati su pokazali kako je većina sudionika upoznata s pojmom *ghostinga* (78,7%) (Tablica 4.1.2.). Iako nešto manji broj sudionika navodi kako je

iniciralo *ghosting* u romantičnom odnosu (34,6%), malo više od polovice sudionika ipak navodi kako je doživjelo *ghosting* u romantičnim odnosima (50,7%).

Tablica 4.1.1.

Deskriptivna statistika upoznatosti s pojmom ghostinga (N=239)

Upoznatost s <i>ghostingom</i>	n	%
Da	188	78,7
Ne	26	10,9
Nisam siguran/na	25	10,5

Tablica 4.1.2.

Postoci iniciranja ghostinga u romantičnim odnosima (N = 228)

Iniciranje <i>ghostinga</i>	n	%
Da	79	34,6
Ne	149	65,4

Tablica 4.1.3.

Postoci doživljavanja ghostinga od strane partnera u romantičnim odnosima (N=219)

Doživljeni <i>ghosting</i>	n	%
Da	111	50,7
Ne	108	49,3

U Tablici 4.1.4. prikazana je deskriptivna statistika korištenih skala u istraživanju, točnije prikazani su prosjek odgovora sudionika, standardna devijacija te minimalni i maksimalni rezultat sudionika na pojedinoj skali. Iz Tablice 4.1.1. možemo izvesti zaključke kako su dimenzije privrženosti procijenjene relativno nisko – anksioznost ($M = 26,66$, $SD = 10,43$) i izbjegavanje ($M = 21,61$, $SD = 10,60$) što ukazuje na to da većina sudionika se ipak nalazili u skupini sa sigurnom privrženosti, no ono što je zanimljivo je to da su sudionici više rezultate pokazali na

dimenziji anksioznosti. Također, postoje relativno visoka odstupanja kod središnje vrijednosti na dimenziji anksioznosti. Čestina iniciranog i doživljenog *ghostinga* također ukazuje na relativno niske rezultate, dok je za inicirani *ghosting* ($M = 22,15$, $SD = 5,91$) rezultat minimalno viši od doživljenog *ghostinga* ($M = 22,14$, $SD = 6,82$) što ukazuje na to da su sudionici podjednako često *ghostali* svoje partnere, ali i doživjeli *ghosting*. Na posljertku, rezultati ukazuju na to kako su rezultati na skali posljedica *ghostinga* ($M = 32,59$, $SD = 11,52$) nešto viši od onih na iniciranom i doživljenom *ghostingu*. Rezultati ukazuju na to da sudionici nisu doživjeli pretjerano visoku emocionalnu bol nakon prekida veze *ghostingom*, međutim s obzirom na visoko raspršenje rezultata postoji velika varijabilnost u iskustvima sudionika s posljedicama *ghostinga* što ukazuje kako se ljudi različito nose s doživljenim *ghostingom*.

Tablica 4.1.4.

Deskriptivna statistika korištenih skala u istraživanju (N=108)

	<i>M</i>	<i>SD</i>	<i>Min</i>	<i>Max</i>
1.Dimenzija anksioznosti	26,66	10,43	9	59
2.Dimenzija izbjegavanja	21,61	10,60	9	63
3.Inicirani <i>ghosting</i>	22,15	5,91	10	50
4.Doživljeni <i>ghosting</i>	22,14	6,82	10	50
5.Posljedice <i>ghostinga</i>	32,59	11,52	16	64

4.2. Povezanosti između dimenzija privrženosti i iniciranja *ghostinga* u romantičnim odnosima mladih

Kako bi dobili odgovor na prvo istraživačko pitanje analizirali su se rezultati na dvije skale *Modificirani Brennanov inventar iskustava u bliskim vezama* (Kamenov i Jelić, 2003.) i *Ghosting Questionnaire* (Jahrami i sur., 2024.) uz pomoć Pearsonovog koeficijenta korelacije.

Tablica 4.2.1.

*Povezanosti između dimenzija privrženosti i iniciranja *ghostinga* u romantičnim odnosima (N=228)*

Varijable

Varijable	1.	2.
1.Dimenzija anksioznosti	-	-
2.Dimenzija izbjegavanja	,38***	-
3.Inicirani <i>ghosting</i>	,19**	,30***

Napomena: *** $p < .001$; ** $p < .01$

Rezultati u Tablici 4.2.1. pokazuju kako postoji statistički značajna povezanost između dvije dimenzije privrženosti. No, ovim istraživačkim pitanjem se nastojalo ispitati postoji li povezanost svake dimenzije privrženosti s čestinom iniciranja *ghostinga* u romantičnim odnosima mladih. Rezultati su pokazali kako postoji statistički značajna umjerena povezanost obje dimenzije s iniciranjem *ghostinga*. Točnije, postoji statistički značajna povezanost između ukupnog rezultata na dimenziji anksioznosti i čestine iniciranja *ghostinga* ($r = .19$, $p = .005$) te statistički značajna povezanost između rezultata na dimenziji izbjegavanja i čestine iniciranja *ghostinga* ($r = .30$, $p < .001$). Odnosno, osobe s višom razinom anksioznosti i višom razinom izbjegavanja će češće inicirati *ghosting* u romantičnim odnosima. Fisherov z-test pokazuje kako nema statistički značajne razlike u veličini ove dvije korelacije, $Z = -1.547$, $p = 0.06$, čime je postavljena hipoteza dijelom potvrđena.

4.3. Povezanost između dimenzija privrženosti i doživljavanja *ghostinga* u romantičnim odnosima mladih

Kako bi dobili odgovor na drugo istraživačko pitanje analizirali su se rezultati na dvije skale *Modificirani Brennanov inventar iskustava u bliskim vezama* (Kamenov i Jelić, 2003.) i *Ghosting Questionnaire* (Jahrami i sur., 2024.) uz pomoć Pearsonovog koeficijenta korelacije.

Tablica 4.3.1.

Povezanosti između dimenzija privrženosti i doživljavanja ghostinga u romantičnim odnosima (N=219)

Varijable		
Varijable	1.	2.
1.Dimenzija anksioznosti	-	-
2.Dimenzija izbjegavanja	,38***	-

3.Doživljeni <i>ghosting</i>	,40***	,26***
------------------------------	--------	--------

Napomena: *** $p < .001$; ** $p < .01$

Drugim istraživačkim pitanjem se nastojalo ispitati postoji li povezanost svake dimenzije privrženosti s čestinom doživljavanja *ghostinga* u romantičnim odnosima mladih. Rezultati su pokazali kako postoji statistički značajna umjerena povezanost obje dimenzije s doživljenim *ghostingom*. Točnije, postoji statistički značajna povezanost između ukupnog rezultata na dimenziji anksioznosti i čestine doživljavanja *ghostinga* ($r = .40, p < .001$) te statistički značajna povezanost između rezultata na dimenziji izbjegavanja i čestine doživljavanja *ghostinga* ($r = .26, p < .001$). Odnosno, osobe s višom razinom anksioznosti i višom razinom izbjegavanja će češće doživjeti *ghosting* u romantičnim odnosima. Fisherov z-test pokazuje kako postoji statistički značajno veća povezanost dimenzije anksioznosti i doživljenog *ghostinga* od povezanosti dimenzije izbjegavanja i doživljenog *ghostinga*, $Z = 2.05, p = 0.02$, čime je postavljena hipoteza u potpunosti potvrđena.

4.4. Rodne razlike u doživljenom i iniciranom *ghostingu* te emocionalnim posljedicama prekida romantičnog odnosa *ghostingom*

U svrhu dobivanja rezultata za zadnje istraživačko pitanje koje se odnosi na provjeru rodni razlika ujedno u iniciranom i doživljenom *ghostingu* te u razini emocionalne boli nakon prekida veze *ghostingom* korišten je t-test za nezavisne uzorke.

Tablica 4.4.1.

Razlike između muškaraca i žena u doživljenom i iniciranom *ghostingu* te emocionalnim posljedicama prekida romantičnog odnosa *ghostingom*

	Muškarci			Žene			t	p
	N	M	SD	N	M	SD		
Inicirani <i>ghosting</i>	62	21,19	5,23	163	22,48	6,16	1,46	,145
Doživljeni <i>ghosting</i>	61	23,72	6,85	155	21,36	6,68	-2,32	,021
Posljedice <i>ghostinga</i>	32	28,84	9,04	75	34,08	12,18	2,19	,031

Dobiveni rezultati pokazuju kako ne postoji statistički značajna razlika između žena i muškaraca u iniciranju *ghostinga* ($t = 1,46, p = .145$). Međutim, postoji statistički značajna razlika između

muškaraca i žena u doživljenom *ghostingu* ($t = -2,32, p = .021$) na način da su muškarci ti koji češće doživljavaju *ghosting* od žena. Također, rezultati su pokazali kako postoji statistički značajna razlika i kod posljedica *ghostinga*, odnosno dobiveni rezultati ukazuju na to kako žene doživljavaju jače emocionalne posljedice *ghostinga* od muškaraca ($t = 2,19, p = .031$). Ovim rezultatima postavljena hipoteza djelomično je potvrđena.

5. Rasprava

Istraživanjem se nastojalo ispitati odnos između dimenzija privrženosti i *ghostinga* u romantičnim odnosima mladih budući da u Republici Hrvatskoj nema ni jedno istraživanje koje se bavi ovom tematikom. Osim toga, *ghosting* se pojavljuje kao relativno novi pojam. Pojava *ghostinga* privukla je pažnju u stranoj literaturi, no i dalje je mali broj istraživanja koja se bave ovom tematikom (LeFebvre i sur., 2019.). Hipoteze su postavljene u skladu s prijašnjim stranim istraživanjima, istraživanjima o stilovima privrženosti, ponašanju stilova u romantičnim odnosima te u skladu s Teorijom privrženosti. Prva i treća hipoteza ovog istraživanja su djelomično potvrđene, dok je druga hipoteza u potpunosti potvrđena.

U nastavku slijedi rasprava kojom će se nastojati objasniti na temelju ranijih istraživanja i teorije privrženosti zašto je došlo do ovakvih rezultata te će se samim time nastojati ukazati na određenja ograničenja i implikacije za buduća istraživanja.

Prvo i drugo istraživačko pitanje odnosili su se na to kako su dimenzije privrženosti povezane s *ghostingom*, odnosno kako su dimenzije anksioznosti i izbjegavanja povezane s iniciranjem i doživljavanjem *ghostinga*. Hipoteze su postavljene afirmativno te su obje hipoteze potvrđene sukladno i ranijim istraživanjima. Istraživanje Powell i sur. (2021.). dobilo je rezultate kako su upravo osobe s višom razinom anksioznosti češće „*ghostane*“, dok su osobe s višom razinom izbjegavanja češće oni koji *ghostaju*. Istraživanje Koessler (2018.) je također pokazalo kako su osobe s višom razinom anksioznosti češće „*ghostane*“ od strane svojih romantičnih partnera. Također, postoji sve više empirijski dokaza koji ukazuju na to kako privrženost u odrasloj dobi utječe na rješavanje sukoba (Lin Shi, 2003.). Osobe s visokom razinom anksioznosti u sukobima s partnerima osjećaju više stresa i imaju lošije strategije rješavanja sukoba (Weisskirch i Delevi, 2013.). Osobe s visokom razinom anksioznosti imaju visoku razinu zabrinutosti zbog odbijanja i

napuštanja (Tracy i susr., 2003.). Upravo radi toga može biti da partneri prepoznaju da je osoba anksiozna u suočavanju sa sukobom stoga odlučuje prekinuti „na daljinu“ kako bi izbjegli emocionalnu reakciju partnera (Weisskirch i Delevi, 2013.).

Prema istraživanjima, osobe s visokom razinom izbjegavanja drže emocionalnu distancu te time izbjegavaju rješavanje sukoba s partnerima (Hazan i Shaver, 1987.; Gabrić, 2008.; prema Blažeka Kokorić i Gabrić, 2009.). Sukladno tome, može se pretpostaviti kako osobe s visokom razinom izbjegavanja češće koriste *ghosting* kao metodu prekida veze upravo da bi izbjegli daljnje sukobe s partnerom. Osim toga, osobe s visokom razinom izbjegavanja manje su i zainteresirane za dugoročne veze (Shaver i Brennan, 1992.; prema Powell i sur., 2021). stoga imaju visoku razinu prekida istih (Hazan i Shaver, 1987.; Kirkpatrick i Davis, 1994.; prema Powell i sur., 2021.). Davis i sur. (2003.). navode kako osobe s visokom razinom izbjegavanja nastoje minimizirati svoje odnose s partnerima jer žele samostalnost i neovisnost što također može objasniti zašto osobe s višim rezultatima na dimenziji izbjegavanja češće iniciraju *ghosting* u romantičnim odnosima.

Treće istraživačko pitanje odnosilo se na rodne razlike u iskustvu *ghostinga*, odnosno tko između muškaraca i žena češće inicira, a tko češće doživljava *ghosting* te rodne razlike u vidu posljedica *ghostinga* na osobu. Rezultati su pokazali kako su muškarci ti koji češće doživljavaju *ghosting*, a žene te koje iskazuju više emocionalnih posljedica zbog prekida veze *ghostingom*. Kod iniciranja *ghostinga*, pretpostavilo se da su žene te koje češće iniciraju *ghosting* budući da su muškarci ti koji ga češće doživljavaju, međutim nije dobivena statistički značajna razlika između muškaraca i žena u pogledu iniciranja *ghostinga* stoga je hipoteza djelomično potvrđena. Iako većina istraživanja je pokazala kako ne postoje rodne razlike u dimenzijama privrženosti (Brennan i Shaver, 1995.; Carnelley i Janoff-Bulman, 1992.; Hazan i Shaver, 1987.), rezultati istraživanja Shi (2003.) pokazali su kako postoje rodne razlike u načinu rješavanja sukoba u vezi što može objasniti zašto su muškarci ti koji češće doživljavaju *ghosting*, međutim rezultati većine istraživanja sugeriraju da, prolazeći kroz slična životna iskustva u smislu fizičke i emocionalne dostupnosti figura privrženosti, muškarci i žene imaju jednaku priliku razviti sigurne ili nesigurne stilove privrženosti. Sukladno navedenom, može se zaključiti da nije razlika u dimenzijama privrženosti ta zbog koje su muškarci oni koji češće doživljavaju *ghosting*. Nalazi istraživanja Biolcati i suradnika (2022.) ukazuju na to kako postoje rodne razlike u cyber kontroli partnera i *ghostingu*. Točnije, da su žene te koje češće prakticiraju ova dva oblika ponašanja te da su ona međusobno

povezana. Međutim, žene koriste „blaži“ oblik *ghosting*-a na način da ne prekidaju vezu ovom metodom, već koriste *ghosting* kao „tišu“ strategiju kažnjavanja partnera što odražava prisutne rodne stereotipe u društvu o tome na koji način muškarci i žene izražavaju neugodne emocije (ljutnja, strah od napuštanja) u romantičnim vezama (Biolcati i sur., 2022.). Iako nije dobivena statistički značajna razlika u čestini iniciranja *ghostinga*, istraživanja su pokazala kako postoje različiti motivi za *ghosting* s obzirom na rod. Odnosno, muškarci su ponekad ti koji su skloniji izbjegavanju konfrontacije ili negativnih povratnih informacija koje bi mogle izazvati njihov pad osjećaj samopouzdanja ili otkriti njihovu ranjivosti, mogu vidjeti *ghosting* kao lakši način održavanja svog percipiranog pozitivnog imidža što je u skladu s društvenim očekivanjima o muškoj samostalnosti (Jankowska, 2024.). Dok s druge strane, žene mogu koristiti *ghosting* kako bi izbjegle emocionalno preplavljujuće situacije ili kako bi izbjegle narušavanje osjećaja vlastite vrijednosti, što također može biti način da preuzmu kontrolu u situacijama u kojima se osjećaju obespravljeno, omogućujući im da povrate vlast nad svojim emocionalnom dobrobiti (Jankowska, 2024.). Rezultati su pokazali kako, iako muškarci češće doživljavaju *ghosting*, žene su te koje imaju više emocionalnih posljedica. Iako su rezultati istraživanja pokazala kako se žene češće osjećaju sretno nakon prekida, mnogi to objašnjavaju upravo time što su u većini slučajeva one te koje su i inicirale prekid (DeLecce i Weisfels, 2015.). U okviru ovog istraživanja, žene nisu inicijatori prekida već su doživjele *ghosting* kao način prekida veze što može objasniti izraženije emocionalne posljedice. Međutim, rezultati Jankowska (2024.) su pokazali da su u okviru *ghostinga* žene te koje su češće prijavljivale višu razinu anksioznosti, zbunjenosti i pad samopouzdanja, dok su muškarci također doživljavali stres, ali češće reagiraju manje intenzivno.

Sukladno svemu navedenom, postoje rodne razlike u iskustvima *ghostinga*. Do rodnih razlika dolazi zbog toga što muškarci i žene često različito ponašaju u romantičnim odnosima zbog društvenih normi i očekivanja, što može utjecati i na način na koji prakticiraju *ghosting*. Muškarci su skloniji otvorenom samopromoviranju i izbjegavanju ranjivosti, dok žene mogu koristiti strategiju *ghostinga* kao način upravljanja anksioznošću i emocionalnom preopterećenošću (Jankowska, 2024.).

5.1. Ograničenja i preporuke za buduća istraživanja

U ovom istraživanju koristili su se neeksperimentalni nacrti što umanjuje mogućnost zaključivanja o uzročno-posljedičnim vezama. Točnije, korišten je korelacijski nacrt kojim možemo doći do spoznaje o povezanosti varijabli i smjeru povezanosti, no ne i koja varijabla je uzrok, a koja posljedica. Kod korelacijskog nacrtu nije moguće upravljati varijablama niti kontrolirati uvjete mjerenja (Milas, 2009.). U kontekstu ovog istraživanja nije moguće odrediti utječu li dimenzije anksioznost i izbjegavanje na pojavu *ghostinga* u romantičnim odnosima mladih ili obrnuto. Osim toga, nedostatak korelacijskog nacrtu je i u tome što treća varijabla može utjecati na mjerenje (Milas, 2009.). Sukladno tome, ne možemo sa sigurnošću govoriti koji je smjer povezanosti i je li neka treća varijabla utjecala na dobivenu povezanost. Također, kod ispitivanja razlika moguće je samo produbiti određene spoznaje te raditi usporedbu ovisno o rodu te tako pretpostaviti koje su to potencijalne razlike bez sigurnošću donošenja zaključka o istima (Milas, 2009.).

Jedno od ograničenja ovog istraživanja je i korištenje neprobabilističkog prigodnog uzorka. Korištenjem prigodnog uzorka birani su oni sudionici koji su istraživačici bili dostupni. Istraživanje je podijeljeno na Instagram profilu autorice te postavljeno u studentske grupe na društvenim mrežama. Samim time većinu sudionika čine studenti što utječe na reprezentativnost uzorka. Osim toga, veći dio sudionika istraživanja čine žene (71,9%) što je također moglo utjecati na rezultate. Budući da su se nastojale ispitati i rodne razlike samim time postoji mogućnost da je došlo do iskrivljenja rezultata. Istraživanjem posljedica dobiveni su rezultati kako su žene te koje doživljavaju jači emocionalni distres. Također, rezultati su pokazali kako su muškarci ti koji češće doživljavaju *ghosting*, no postoji mogućnost da je do ovakvih rezultata došlo zbog biranja sudionika neprobabilističkom metodom jer se može pretpostaviti da su se na anketu i odazvali samo muškarci koji su imali iskustva s *ghostingom* stoga ih je tema ovog rada zainteresirala za pristupanje anketi. Sukladno svemu navedenom, glavno ograničenje ovog istraživanja je nemogućnost uopćavanja rezultata na širu populaciju budući da je uzorak u ovom istraživanju nereprezentativan.

Upitnik se sastojao od četiri skale što je utjecalo na dužinu njegova ispunjavanja. Smatra se kako će se sudionici manje odazvati na sudjelovanje u nekom istraživanju što je upitnik duži (Galešić, 2002.). Također, prve tri skale u upitniku bile su obavezne te nije postojala mogućnost preskakanja ovih pitanja što je rezultiralo velikim brojem odustajanja od ispunjavanja ankete. Od 326 sudionika koji su pristupili anketi, 242 odgovora se uzimalo u obzir što je odustajanje od otprilike 26%.

Također, zbog dužine upitnika moglo se dogoditi da sudionici odgovaraju nasumično na pitanja kako bi ispunili cijeli upitnik. Na kraju upitnika nalazila se i nagradna igra za kino ulaznice koja je mogla motivirati sudionike da pristupe upitniku, ali isto tako je moglo dovesti do odgovaranja na pitanja bez čitanja istih kako bi sudionici stigli do dijela s nagradnom igrom.

S obzirom na postignute rezultate na dimenzijama anksioznosti i izbjegavanja, postoji mogućnost razvrstavanja svakog pojedinog sudionika u određeni stil privrženosti – sigurni, zaokupljeni, odbijajući i plašljivi. Budući da je većina sudionika spadala u sigurni stil, dok zaokupljenom stilu pripadalo 35 sudionika, odbijajućem 19, a plašljivom samo devet nije bilo moguće donositi zaključke o tome kako je pojedini stil povezan s iniciranjem i doživljavanjem *ghostinga*, već samo kako je pojedina dimenzija, odnosno razina anksioznosti i/ili izbjegavanja povezana s *ghostingom*. Sukladno tome, u budućim istraživanjima potrebno je obuhvatiti veći uzorak kako bi se za svaki pojedini stil mogla izračunati povezanost s *ghostingom* te koji je to stil koji najčešće inicirani, a koji najčešće doživljava *ghosting*.

Ovim istraživanjem nastojalo se saznati više o fenomenu *ghostinga* koji je novi pojam u području istraživanja (Hansen-Bundy, 2016; prema LeFebvre i sur., 2019.). Sukladno tome, ne postoji puno razvijenih mjernih instrumenata za mjerenje ovog konstrukta. Isto tako, validirani mjerni instrumenti su isključivo na engleskom jeziku. Stoga je za potrebe ovog istraživanja korišten prevedeni upitnik s engleskog na hrvatski. Sukladno prvom korištenju upitnika, nisu poznata njegova metrijska svojstva i validiranost na hrvatskom uzorku. Isto tako, za potrebe drugog istraživačkog pitanja korišten je također izvorno engleski upitnik, no ovdje je ujedno uz prijevod, svaka pojedina čestica promijenjena kako se više ne bi odnosila na objekt *ghostanja*, već na subjekt, odnosno na inicijatora *ghostinga*. Iako je upitnik odobren od strane mentorice te pregledan, također nije nikada prije korišten i nije prošao validacijske i adaptacijske provjere.

U Republici Hrvatskoj ne postoji istraživanje koje istražuje povezanost navedenih konstrukata. U stranoj literaturi vrlo je maleni broj istraživanja koja se bave *ghostingom*. Također, kao što je i ranije navedeno, ne postoje razvijeni standardizirani mjerni instrumenti za mjerenje iniciranja i doživljavanja *ghostinga*. Većina istraživanja, sukladno tome i mjernih instrumenata, usmjerena je samo na doživljeni *ghosting* te na njegove posljedice i karakteristike onih koji su bili *ghostani*. Stoga bi budućim istraživanjima bilo potrebno istražiti koje to osobe *ghostaju*, a koje su to osobe *ghostane*. Odnosno, potrebno je obuhvatiti više kriterija i osobina ličnosti za bolje razumijevanje

ove sve češće pojave u romantičnim odnosima mladih. Isto tako, istraživanja su pokazala kako do *ghostinga* dolazi u svim fazama odnosa (Engle, 2019; prema Powell i sur., 2021), na što bi se također mogla usmjeriti buduća istraživanja. Točnije, potrebno je istražiti u kojim fazama romantičnog odnosa se najčešće koristi *ghosting* kao strategija prekida. Sukladno tome, buduća istraživanja mogla bi se osvrnuti i na motive i razloge *ghostinga*, zašto se osobe odlučuju na ovu metodu prekida i u kojim to situacijama im se ona čini kao prikladna. U skladu s time, moglo bi se provesti kvalitativno istraživanje kako bi se dobio dublji uvid u ovu temu te sukladno tome razvio mjerni instrument. Također, u kontekstu posljedica *ghostinga* potrebno je razviti mjerni instrument kojim bi se mjerile emocionalne posljedice koje *ghosting* ostavlja na osobu, ali i na inicijatora *ghostinga* budući da mnogi osjećaju krivnju (Freedman i sur., 2022.). Kao što je ranije navedeno, postoji nedostatak mjernih instrumenata za istraživanje ovog fenomena stoga je potrebno razviti mjerni instrument kojim će se mjeriti upoznatost mladih s *ghostingom* i čestina *ghostinga*. Također, kako je i ranije navedeno, u kontekstu privrženosti potrebno je provesti veće istraživanje kako bi se obuhvatile osobe sa svim stilovima privrženosti te kako bi se mogla napraviti trijada koji to stil najčešće inicira, a koji doživljava *ghosting*. Isto tako, zbog sve većeg korištenja online aplikacija za upoznavanje partnera, u budućim istraživanjima u kontekst bi se moglo uzeti i kako aplikacije za upoznavanje utječu na *ghosting*, odnosno *ghostaju* li pojedinci češće one s kojima su krenuli razvijati romantični odnos putem aplikacije za upoznavanje partnera. Također, u hrvatskoj terminologiji ne postoji stručan naziv za *ghosting*, *ghoster* (osobu koja je *ghostala* nekoga) te *ghostee* (osobu koja je *ghostana* od strane drugoga) stoga je potrebno u budućim istraživanjima ponuditi termine na hrvatskom jeziku koji bi označavali navedene pojmove.

5.2. Praktične implikacije rezultata

Potvrđivanjem hipoteza ovog istraživanja, dobiva se uvid kako pojedine dimenzije privrženosti utječu na pojavu *ghostinga* u romantičnim odnosima mladih. Ovi rezultati mogu biti dobar temelj socijalnim radnicima i drugim stručnjacima u radu s mladima budući da je istraživanje pokazalo kako je polovica mladih doživjela *ghosting*, dok ga je trećina i inicirala. Postojanje povezanosti između *ghostinga* i privrženosti treba biti polazišna točka socijalnim radnicima za prevenciju *ghostinga* u budućim romantičnim odnosima radom na privrženosti u partnerskoj terapiji. Odnosno, važno je da socijalni radnici procijene karakteristike anksioznosti i izbjegavanja u vezi

i istaknu kako one oblikuju trenutnu dinamiku odnosa. Posebno bi trebali validirati osjećaj nesigurnosti kod svakog partnera, unutarnji strah koji ih odvaja od konstruktivnog rješavanja sukoba te raditi s partnerima na promjeni negativnih modela o sebi i drugima pomažući im da budu sigurno uporište jedno drugome (Shi, 2003.). Sama integracija znanja iz teorije privrženosti omogućuje socijalnim radnicima dublje razumijevanje kako potrebe za sigurnošću i zaštitom utječu na ponašanje korisnika u sadašnjim odnosima budući da korisnici često reflektiraju iskustva sa svojim figurama privrženosti kroz obrambene mehanizme i obrasce ponašanja u terapiji (Turner, 2017.). Osim toga, potrebno je organizirati i programe prevencije i intervencija namijenjene roditeljima kako bi ih se obrazovalo o važnostima privrženosti, okolnostima koji otežavaju razvijanje sigurne privrženosti (Ajduković i sur., 2006). kako bi jednog dana njihova djeca razvila pozitivne modele sebe i drugih te sukladno tome u kasnijoj dobi razvijala zdrave odnose sa svojim partnerima. Sukladno svemu navedenom, socijalni radnici u radu s mladima se trebaju usmjeriti na osvještavanje njihovih obrazaca privrženosti partneru te kako su rana iskustva iz djetinjstva utjecala na razvoj tih obrazaca u partnerskom odnosu te raditi na postizanju promjena u trenutačnim partnerskim odnosima (Blažeka Kokorić i Gabrić, 2009). Osim radom na privrženosti u terapijskom odnosu, socijalni radnici bi trebali potaknuti razvijanje preventivnih programa u kontekstu *ghostinga* i sve češćeg korištenja društvenih mreža kao sastavnog djela komunikacije u vezi s partnerom. Socijalni radnici bi trebali osvijestiti mlade o negativnim posljedicama *ghostinga* na osobu i zašto ono nije ispravan način prekida romantičnog odnosa s partnerom te kako poboljšati i razvijati adekvatne strategije rješavanja sukoba s partnerima i poboljšati komunikaciju s istima. Mladi se u ovim godinama upuštaju u prve romantične odnose te često iz istih izlaze povrijeđeni stoga je kod mladih potrebno raditi na osvještavanju vlastitih obrazaca ponašanja, modela sebe i drugih kako bi što uspješnije se nosili s potencijalnim problemima u partnerskim odnosima. Sukladno tome, spoznaje dobivene ovim radom mogu služiti kao temelj u razvijanju preventivnih programa za mlade. Osim preventivnih programa, također mogu pomoći u terapijskom radu s korisnicima koji doživljavaju emocionalne posljedice zbog prekida veze *ghostingom*. Budući da je sam *ghosting* novi pojam i da je tehnologija donijela puno novoga u romantične odnose mladih, potrebno je uvesti i edukacije stručnjacima koji rade na području mentalnog zdravlja mladih kako bi dobili nova znanja o trenutačnim „trendovima“ u romantičnim odnosima te o posljedicama istih za mentalno zdravlje mladih. Na primjer, uvid u mehanizme suočavanja s *ghostingom* mogu biti korisni socijalnim radnicima koji rade s mladima koji su imali

iskustva *ghostinga* budući da su nalazi istraživanja pokazala kako postoje nekoliko načina nošenja s istim iskustvom – umjesto da se krivnja pripisuje sebi (npr., „Nisam bio/la dovoljno privlačan/na“), stručnjaci mogu pomoći svojim korisnicima u razumijevanju da komunikacijske tehnologije koje često koristimo u svakodnevnom životu također olakšavaju *ghosting*, čime se racionalizira iskustvo *ghostinga* (Timmermans i sur., 2020.).

6. Zaključak

Cilj ovog rada bio je ispitati odnos iskustava *ghostinga* i psihosocijalnih odrednica u romantičnim vezama mladih. Točnije, istraživačkim problemima nastojalo se utvrditi postoji li povezanost između dimenzija privrženosti i iniciranja *ghostinga*, dimenzija privrženosti i doživljavanja *ghostinga* te postoje li rodne razlike u iniciranju/doživljavanju *ghostinga* i u emocionalnim posljedicama prekida veze *ghostingom*. Rezultati su u skladu s postavljenim hipotezama, odnosno jedna hipoteza je u potpunosti potvrđena, dok su dvije hipoteze djelomično potvrđene.

Rezultatima istraživanja dobivena je povezanost između dimenzija privrženosti i iniciranja *ghostinga* na način da osobe s višom razinom anksioznosti i višom razinom izbjegavanja češće iniciraju *ghosting* u romantičnim odnosima. Također, dobivena je povezanost između dimenzija privrženosti i doživljavanja *ghostinga* na način da osobe s višom razinom anksioznosti i višom razinom izbjegavanja češće doživljavaju *ghosting* pri čemu oni s višom razinom anksioznosti od razine izbjegavanja češće doživljavaju *ghosting*. Na posljertku, rezultati su pokazali kako postoje rodne razlike u iskustvima *ghostinga*. Odnosno, muškarci su češće ti koji doživljavaju *ghosting*, dok su žene te koje iskazuju višu razinu emocionalnih posljedica nakon *ghostingom* prekinutog romantičnog odnosa. S obzirom na sve navedeno, ovo istraživanje pruža nove spoznaje u fenomen *ghostinga* u romantičnim odnosima mladih te dobar temelj za buduća istraživanja.

Popis slika

Slika 1. Dvodimenzionalni četverokategorijalni model privrženosti (Bartholomew i Horowitz, 8

Popis tablica

Tablica 3.1.1.	14
Tablica 4.1.1.	20
Tablica 4.1.2.	20
Tablica 4.1.3.	20
Tablica 4.1.4.	21
Tablica 4.2.1.	21
Tablica 4.3.1.	22
Tablica 4.4.1.	23

Literatura

Ainsworth, M. D. S., Blehar, M. C., Waters, E., & Wall, S. (1978). *Patterns of Attachment: A Psychological Study of the Strange Situation*. Erlbaum.

Ajduković, M., & Ručević, S. (2009). Nasilje u vezama mladih. *Medicus, 18* (2_Adolescencija), 217-225.

Ajduković, M., Kregar Orekšović, K., & Laklija, M. (2007). Teorija privrženosti i suvremeni socijalni rad. *Ljetopis socijalnog rada, 14*(1), 59-91.

Bartholomew, K., & Shaver, P. (1998). *Methods of assessing adult attachment*. U: Simpson, J.A. & Rholes, W.S. (1998). *Attachment theory and close relationships*. Guilford Publications.

Biolcati, R., Pupi, V., & Mancini, G. (2022). Cyber dating abuse and ghosting behaviours: personality and gender roles in romantic relationships. *Curr Issues Personal Psychol, 10*(3), 240-251.

Blažeka Kokorić, S. (2006). Uloga roditeljske skrbi u formiranju stilova privrženosti djece u djetinjstvu i odrasloj dobi. *Dijete i društvo, 8*(1), 65-84.

Bohns V. K., & DeVincent L. A. (2019). Rejecting unwanted romantic advances is more difficult than suitors realize. *Social Psychological and Personality Science, 10*, 1102–1110.

- Bowlby, J. (1969). *Attachment and Loss: Vol 1. Attachment*. New York: Basic Books.
- Bowlby, J. (1973). *Attachment and loss. Vol 2: Separation: anxiety and anger*. New York, NY: Basic Books.
- Bretherton, I. (1992). The origins of attachment theory: John Bowlby and Mary Ainsworth. *Developmental Psychology, 28*, 759-775.
- Bretherton, I., & Munholland, K. A. (2016). The internal working model construct in light of contemporary neuroimaging research. U: Cassidy, J., & Shaver, P.R. (2016.) *Handbook of Attachment: Theory, Research, and Clinical Applications* Guilford Press: New York.
- Cann, A., Norman, M. A., Welbourne, J. L., & Calhoun, L. G. (2008). Attachment styles, conflict styles and humour styles: interrelationships and associations with relationship satisfaction. *European Journal of Personality, 22*(2), 131–146.
- Cassidy, J. (2008). *The Nature of the Child's Ties*. New York: The Guilford Press.
- Chae, Y., Goodman, M., Goodman, G. S., Troxel, N., McWilliams, K., Thompson, R. A., Shaver, P. R., & Widaman, K. F. (2018). How children remember the strange situation: the role of attachment. *Journal of experimental child psychology, 166*, 360-379.
- Chaplin, T. M., Hong, K., Bergquist, K., & Sinha, R. (2008). Gender differences in response to emotional stress: an assessment across subjective, behavioral, and physiological domains and relations to alcohol craving. *Alcohol Clin Exp Res, 32*(7), 1242-1250.
- Collins, N. L., & Read, S. J. (1990). Adult attachment, working models, and relationship quality in dating couples. *Journal of Personality and Social Psychology, 58*, 644-663.
- Connolly, J., & Goldberg, A. (1999). *Romantic relationships in adolescence: The role of friends and peers in their emergence and development*. U: Furman, W., Brown, B., & Feiring, C. *The development of romantic relationships in adolescence, 266–290*.
- Connolly, J., & McIsaac, C. (2009). Adolescents' explanations for romantic dissolutions: A developmental perspective. *Journal of Adolescence, 32*(5), 1209–1223.
- Corcoran, K. O., & Mallinckrodt, B. (2000). Adult attachment, self-efficacy, perspective taking, and conflict resolution. *Journal of Counseling & Development, 78*(4), 473–483.

- Cozzareli, C., Karafa, J. A., Collins, N. L., & Tagler, M. J. (2003). Stability and change in adult attachment styles: associations with personal vulnerabilities, life events, and global construals of self and others. *Journal of social and clinical psychology, 22*(3), 315-346.
- DeLecce, T., & Weisfeld, G. (2016). An evolutionary explanation for seks differences in nonmarital breakup experiences. *Adaptive human behaviour and physiology, 2*, 234-251.
- Engle, J. (2019). Have you ever been ghosted? *The New York Times*. Posjećeno na mrežnoj stranici: . <https://www.nytimes.com/2019/01/25/learning/have-you-ever-been-ghosted.html>
- Erikson, E. H. (1959.) *Identity and the life cycle*. New York, NY: Norton.
- Feeney, J. A., Noller, P., & Callan, V. J. (1994). Attachment style, communication and satisfaction in the early years of marriage. In K. Bartholomew & D. Perlman (Eds.), *Attachment processes in adulthood* (pp. 269–308). Jessica Kingsley Publishers.
- Feeney, J., & Noller, P. (1990). Attachment style as a predictor od adult romantic relationships. *Journal of Personality and Social Psychology, 58*(2), 281-291.
- Fraley, R. C., & Spieker, S. J. (2003). Are infant attachment patterns continuously or categorically distributed? A taxometric analysis of strange situation behavior. *Developmental Psychology, 39*(3), 387–404.
- Freedman, G., Powell, D. N., Le, B., & Williams, K. D. (2022). Emotional experiences of ghosting. *The Journal of Social Psychology, 164*(3), 367-386.
- Furman, W., & Wehner, E. A. (1997). Adolescent romantic relationships: A developmental perspective. U: Shulman, S., & Collins, W. A. (1997). *Romantic relationships in adolescence: Developmental perspective*. Jossey-Bass/Wiley.
- Gillath, O., Karantzas, G. C., & Fraley, R. C. (2016). What are attachment working models? Adult attachment, A concise introduction to theory and research. 77-101.
- Goldberg, S., Muir, R., & Kerr, J. (1995). *Attachment theory social, developmental and clinical percpectives*. The Analytic Press: Hillsdale.
- Guerrero, L. K. (2005). Attachment-style differences in the experience and expression of romantic jealousy. *Personal Relationships, 5*(3), 279.-291.

Hazan, C., & Shaver, P. R. (1994). Deeper Into Attachment Theory. *Psychological Inquiry*, 5(1), 68–79.

Jankowska, B. (2024). Ghosting and gender; psychological effects and gender differences in the context of DSM-5. Posjećeno 1.8.2024. na mrežnoj stranici: https://www.researchgate.net/publication/380630550_Ghosting_and_Gender_Psychological_Effects_and_Gender_Differences_in_the_Context_of_DSM-5

Kamenov, Ž., & Jelić, M. (2003). Validacija instrumenta za mjerenje privrženosti u različitim vrstama bliskih odnosa: Modifikacija Brennanova Inventara iskustava u bliskim vezama. *Suvremena psihologija*, 6(1).

Koessler, R. B., Kohut, T., & Campbell, L. (2019). When your boo becomes a ghost: The association between breakup strategy and breakup role in experiences of relationship dissolution. *Collabra: Psychology*, 5(1), 29.

Krapić, N., & Daraboš, D. (2024). Stilovi privrženosti i zadovoljstvo različitim aspektima ljubavne veze: dijadna analiza. *Psihologijske teme*, 33(2), 459-481.

LeFebvre, L., E. (2017). Phantom Lovers: Ghosting as a relationship dissolution strategy in the technological age. U: Punyanunt-Carter, N., & Wrench, J. (2017). *Swipe right for love: The impact of social media in modern romantic relationships*, 219-236.

LeFebvre, L., E., Allen, M., & Rasner, R. (2019). Ghosting in emerging adults romantic relationships: the digital dissolution disappearance strategy. *Imagination cognition and personality*, 39(2), 1-26.

Linick, J. (2022). Chapter 2 – Attachment: theory, application, & clinical tools. *The Adversity and disruptive behaviour link*, 39-66.

Löfgren, L. (2021). *Underlying factors of ghosting behavior: sociosexuality, age and sex*. Diplomski rad. Finska: Faculty of arts, psychology and teology.

Lopez, F. G. (2019). Adult attachment security. U: M. W. Gallagher i S. J. Lopez (2019), *Positive psychological assessment: A handbook of models and measures*. American Psychological Association.

- Milas, G. (2009). *Istraživačke metode u psihologiji i drugim društvenim znanostima*. Jastrebarsko: Naklada Slap.
- Navarro, R., Larranaga, E., Yubero, S., & Villora, B. (2020). Psychological correlates of ghosting and breadcrumbing experiences: A preliminary study among adults. *Int J Environ res public health*, *17*(3), 1116.
- Pancani, L., Aureli, N., & Riva, P. (2022). Relationship dissolution strategies: Comparing the psychological consequences of ghosting, orbiting and rejection. *Cyberpsychology Journal of Psychosocial Research on Cyberspace*, *16*(2), 1-31.
- Pistole, M. C. (1989). Attachment in adult romantic relationships: style of conflict resolution and relationship satisfaction. *Journal of Social and Personal Relationships*, *6*(4), 505-510.
- Pollard, C., Bucci, S., & Berry, K. (2023). A systematic review of measures of adult disorganized attachment. *British Journal of clinical psychology*, *62*(2), 329-355.
- Powell, D., N., Freedman, G., Williams, K., D., Le, B., & Green, H. (2021). A multi-study examination of attachment and implicit theories of relationships in ghosting experiences. *Journal of social and personal relationships*, *38*(7), 2225-2248.
- Prasertwit, P. (2019). *The relationships among level of intimacy, romantic attachment, coping strategies, and negative emotional experiences in young adults with ghosting experience*. Faculty of psychology. Diplomski rad. Chulalongkorn University.
- Punyanunt-Carter, N., & Wrench, J. (2017). *The impact of social media in modern romantic relationships*. Lexington books.
- Ručević, S. i Mihalj, I. (2013). Privrženost u adolescenciji odnos kvalitete, stilova i dimenzija privrženosti: Usporedba djevojaka i mladića. *Psihologijske teme*, *22*(1), 69-91.
- Schachner, D. A., & Shaver, P. R. (2004). Attachment dimensions and sexual motives. *Personal Relationships*, *11*(2), 179–195.
- Schaffer, H. R., & Emerson, P. E. (1964). The development of social attachments in infancy. *Monographs of the society for research in child development*, *29*(3), 1-70.

- Shi, L. (2003). The association between adult attachment styles and conflict resolution in romantic relationships. *American Journal of Family Therapy*, 31(3), 143-157.
- Simpson, J. A. (1990). Influence of attachment styles on romantic relationships. *Journal of Personality and Social Psychology*, 59(5), 971-980.
- Simpson, J. A., Rholes, W.S., & Philips, D. (1996). Conflict in close relationships: An attachment perspective. *Journal of personality and social psychology*, 71(5), 899-914.
- Sommer, K. L., Williams, K. D., Ciarocco, N. J., & Baumeister, R. F. (2001). When silence speaks louder than words: Explorations into the intrapsychic and interpersonal consequences of social ostracism. *Basic and Applied Social Psychology*, 23(4), 225-243
- Stefanović Stanojević, T., & Nedjeljković, J. (2012). Stilovi privrženosti iz perspektive ranih maladaptivnih shema. *Ljetopis socijalnog rada*, 19(1), 95-118.
- Thomas, J. O., & Dubar, R. T. (2021). Disappearing in the age of hypervisibility: Definition, context, and perceived psychological consequences of social media ghosting. *Psychology of Popular Media*, 10(3), 291–302.
- Timmermans, E., Hermans, A., & Oprea, S., J. (2020). Gone with the wind: Exploring mobile daters ghosting experiences. *Journal of social and personal relationships*, 38(1), 1-19.
- Tong S. T., & Walther, J. B. (2011). Just say “no thanks”: Romantic rejection in computer-mediated communication. *Journal of Social and Personal Relationships*, 28, 488–506.
- Tracy, J. L., Shaver, P. R., Albino, A. W., & Cooper, M. L. (2003). Attachment styles and adolescent sexuality. U: Florsheim, P. (Ur.). *Adolescent romantic relations and sexual behavior. Theory, research, and practical implications*, 137-159. Lawrence Erlbaum Associates Publishers.
- Van Rosmalen, L., Van Der Veer, R., & Van Der Horst, F. (2015). Ainsworth's strange situation procedure: The origin of an instrument. *Journal of the History of the Behavioral Sciences*, 51(3), 261–284.
- Weisskirch, R. S., & Delevi, R. (2013). Attachment style and conflict resolution skills predicting technology use in relationship dissolution. *Computers in Human Behavior*, 29(6), 2530–2534.

Zorić, D. (2022). Romantični odnosi današnjeg doba: kako socijalna psihologija gleda na online dating, ghosting i kulturu kratkoročnih odnosa. *Psychē*, 5(1), 23-39.